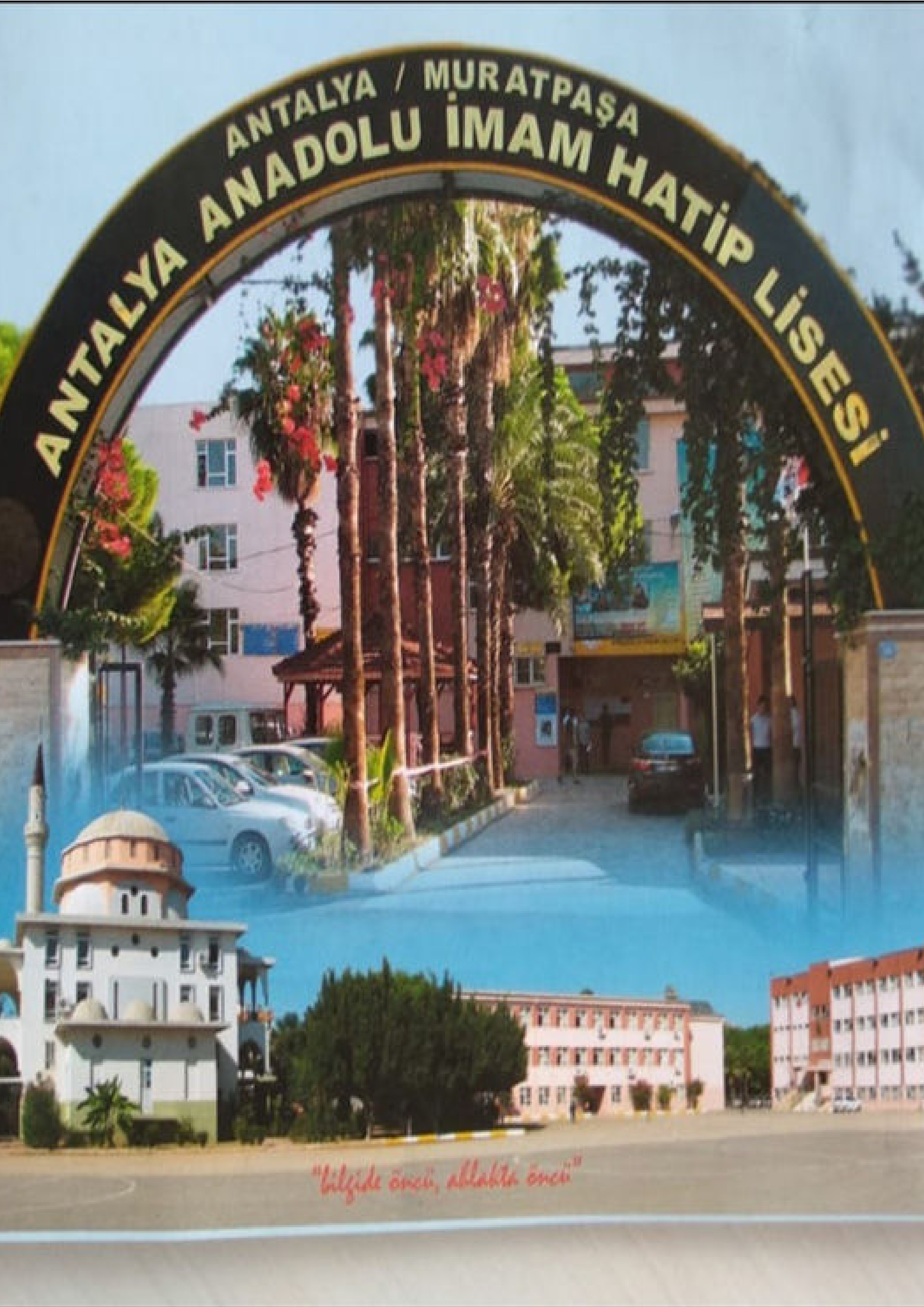

SAYI 2 MAYIS 2023

AB-I HAYAT

"bilgide öncü, ahlakta öncü"

Adına İmtiyaz Sahibi
OSMAN MUSARA
Genel Yayın Yönetmeni
AHMET OKUMUŞ
Yayın Danışma Kurulu
MEHMET AKİF DUMAN
İBRAHİM ABA

Yayın Kurulu Başkanı
Ramazan Arda YILDIRIM

Yayın Kurulu
Ramazan Arda YILDIRIM
Ömer Yaşar ÖZKAYA
İzzet Egemen BOZKURT
Eylül Sude AYDIN
Abdurrahman ÇİFTÇİ

Grafik Tasarım
İbrahim keklik
(ikeklik300@gmail.com)
(ik4554976@gmail.com)

Yazarlarımız
Ahmet OKUMUŞ
Hayri AYDIN
Şule DAL
Ramazan Arda YILDIRIM
Ömer Yaşar ÖZKAYA
İzzet Egemen BOZKURT
Eylül Sude AYDIN
Abdurrahman ÇİFTÇİ
İbrahim Ethem ONARICI
Ali BOZDAĞ
Ömür Ersin AVCI

Başlayalım söze biz Yüce Rabbimizin adıyla
Kovulmuş şeytandan Allah a sığınırım
Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla başlarım.
Alemlerin Rabbi olan Allah (cc) a hamdolsun.

Rasülullah (sav) a, aline ve ashabına salatü selam olsun.

Değerli okurlarım Antalya Anadolu İmam Hatip Lisesi olarak çıkarmakta olduğumuz

AB-I HAYAT İlahiyat dergimizin 2. Sayısını çıkarmanın mutluluğu içindeyiz.

Bu dergimizin ana temasını AHLAK olarak seçtik. Bu dergide ahlakla ilgili Ayetler, Hadisler,
Güzel sözler ve yazılara yer verdik. Umarım ki faydalı olur.

Peygamber Efendimiz (sav) “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.” Buyurmaktadır.

Çünkü Peygamber Efendimiz (sav) i Allah (cc) eğitmiştir ve bize örnek olarak göndermiştir.

Birçok ayette Peygamber (sav) e itaat eden Allah (cc) itaat etmiş olur buyurulmaktadır.

Hakiki Müslüman olabilmek için Allah (cc) ve Peygamber (sav) çok sevmemiz gerekmektedir.

Allah (cc) ve Rasülullah (sav) ı sevmenin yolu Kur’an ve Sünnete uymaktan geçer.

Hayatımızı Kur’an ve Sünnet ölçüsüne göre düzenlemeliyiz.

Şair Necip Fazıl Kısakürek in dediği gibi

“Müjdecim, Kurtarıcım, rehberim;

Sana uymayan ölçü hayat olsa teperim.”

Veciz ifadesine göre hayatımızı şekillendirmeliyiz.

Ali İmran Suresi 31. Ayette Rabbimiz şöyle buyuruyor : “ Deki (ey Muhammed sav) eğer Allah (cc) ı seviyorsanız bana uyun ki Allah (cc) da sizi sevsin günahlarınızı bağışlasın.....” Allah (cc) ı ve Rasülullah (sav) ı sevmenin göstergesi Allah (cc) ve peygamberinin emir ve yasaklarına kayıtsız şartsız uymaktan geçer. Yukarıdaki ayette bildirildiği üzere Allah (cc) ın bizi sevmesinin Yolu peygamber Efendimiz (sav) i örnek almak ve tabi olmaktır. Ne mutlu Allah (cc) kul ve Rasülullah (sav) a ümmet olma bilinciyle yaşayanlara. Rabbim bizlere bu bilinçle yaşamayı nasip etsin.

Ahmet OKUMUŞ

Antalya Anadolu İmam Hatip Lisesi

Meslek Dersleri Öğretmeni

Ab-1 Hayat Dergisi Kulübü Danışman Öğretmeni

Hazırlayan : Ramazan Arda YILDIRIM

Hârezmî 780 yılında Harezm bölgesinin Hive şehrinde dünyaya gelmiştir. 850 yılında Bağdat'ta ölmüştür. Harezmi sıfır rakamını (0) ve x bilinmeyenini kullandığı bilinen ilk kişidir. Hint rakamları üzerine yaptığı çalışmaların Latince çevirileri ondalık konumsal sayı sistemini 12. yüzyılda Batı dünyasına tanıtmıştır.

Matematiğin babası sayılan müslüman bilgin Harezmi'ye insan nedir diye sormuşlar.

Demiş ki;

İnsan güzel ahlaklı ise = 1 eder.

Yakışıklı ise buna bir sıfır ekleyin = 10 eder.

Varlıklı ise bir sıfır daha ekleyin = 100 eder.

Soylu ve neseb sahibi ise bir sıfır daha ekleyin= 1000 eder.

Fakat "ahlak" olan 1 giderse, insanın kıymeti gider, geriye değeri olmayan sıfırlar kalır. Rab-bim tüm inananların Ahlakını korusun. Amin.

AHLAK

İnsanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan mânevî nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya konan iradeli davranışlar bütünü; bunlarla ilgili ilim dalı.

Ahlâk Arapça'da "seciye, tabiat, huy" gibi mânalara gelen hulk veya huluk kelimesinin çoğuludur. Sözlüklerde çoğunlukla insanın fizik yapısı için halk, mânevî yapısı için hulk kelimelerinin kullanıldığı kaydedilir (Lisânü'l-'Arab, "hık" md.). Başta hadisler olmak üzere İslâmî kaynaklarda hulk ve ahlâk terimleri genellikle iyi ve kötü huyları, fazilet ve rezîletleri ifade etmek üzere kullanılmış; özellikle iyi huylar ve faziletli davranışlar hüsnü'l-huluk, mehâsinü'l-ahlâk, mekârimü'l-ahlâk, el-ahlâku'l-hasene, el-ahlâku'l-hamîde, kötü huylar ve fena hareketler ise sūü'l-huluk, el-ahlâku'z-zemîme, el-ahlâku's-seyyie gibi terimlerle karşılanmıştır. Ayrıca ahlâk yanında yeme, içme, sohbet, yolculuk gibi günlük hayatın çeşitli alanlarıyla ilgili davranış ve görgü kurallarına, terbiyeli, kibar ve takdire değer davranış biçimlerine, bunlara dair öğüt verici kısa ve hikmetli sözlere ve bu sözlerin derlendiği eserlere edep veya âdâb da denilmiştir. İslâmî literatürde edep terimi ilk dönemlerden itibaren özel davranış alanları hakkında kullanılırken ahlâk, tutum ve davranışların kaynağı mahiyetindeki ruhî ve mânevî melekeleri, insanın ruhî kemalini sağlamaya yönelik bilgi ve düşünce alanını ifade etmiştir.

Câhiliye Döneminde Ahlâk. İslâm öncesinde Araplar'ın ahlâk anlayışı hakkındaki kaynaklar, Câhiliye şiiri ve atasözleriyle Kur'an ve Sünnet gibi İslâmî belgelerdir. Bu kaynaklardan edinilen bilgilere göre Câhiliye edebiyatında ahlâk kelimesine rastlanmamaktadır. Bu kelimenin tekili olan hulk ise nâdiren kullanılmıştır. Bir ölçüde iyi ahlâk mânasını ifade etmek üzere mürûe (mürüvvet) tabirine daha çok rastlanır. Ayrıca hayır, mâruf ve hak gibi ahlâkî muhteva taşıyan kavramlar yanında Câhiliye erdemlerini ifade etmek üzere şecaat, kerem, sehâ, cûd ve vefâ gibi çeşitli kavramlarla bunların zıtlarının kullanımı da oldukça yaygındı. Ancak bütün bu kavramlar yüksek ve cihanşümül bir ahlâk anlayışını ifade etmekten tamamen uzak olup dünyevî ve kabileci bir karakter taşımaktaydı. Câhiliye Arabı ikinci hayata inmadığı için (bk. el-En'âm 6/29; Yâsîn 36/78; el-Câsiye 45/24) bu dünyanın zevk ve safasından olabildiğince faydalanmayı hayatın gayesi saymıştı. Kadın, aşk, şarap ve kabile savaşları Câhiliye şiirindeki temaların başında yer alır.

O dönemin ünlü şairi Tarafe, Mu'allağa'sında, ebedîlikten söz edilemeyeceğine göre insan için yapılacak en iyi şeyin bütün varlığıyla hayatın zevklerini yaşamak olduğunu belirtirken Câhiliye döneminin bu hedonist ahlâkını dile getiriyordu (Zevzenî, s. 82). Bu ahlâk telakkisinin sadık bir dili olan Züheyr'in Mu'allağa'sında geçen aşağıdaki beyitler, Câhiliye erdemlerinin başında yer alan yiğitliğin ne anlama geldiğini göstermektedir: "O bir arslandır, pür-silâh, keçeleşmiş / Yeleleri; tırnakları kesilmemiş / Yiğittir: Zulme uğrayınca zalimce karşılık verir / Çarçabuk (...) Zulme uğramazsa kendisi zulme başlar" (...) / "Oymağını silâhıyla savunmayan kişi zillete uğratılır / Ve insanlara zulmetmeyen zulme mâruz kalır" (Zevzenî, s. 115).

Câhiliye döneminin bütün ahlâkî faziletlerinin arkasında kişinin veya kabilenin gururu (fâhr), şeref (meccd), öfke (gazap), kavmiyet (hamiyye) duygularını tatmin etme, asâlet, cömertlik ve yiğitlikle şöhret kazanma, saygı görme, insanlarda hem korku hem de hayranlık duygusu uyandırma arzusu yatmaktaydı. Esasen bu dönemin, fert ve kabile gururu, kibir ve serkeşlik nitelikleri dolayısıyla câhiliyye diye anıldığı Amr b. Külsûm'un Mu'allağa'sından açıkça anlaşılmalıdır (Zevzenî, s. 178).

Kur'an ve Sünnet'te Ahlâk. İslâm dini aşiret ruhunun, rekabet ve küçümseme duygusuyla geçici hazlara düşkünlüğün doğurduğu kaba ve hoyrat geleneklerin karşısına insanın nefsinin dizginlenmesi, tabiatını öfke ve şiddetten koruması anlamına gelen hilm ve şefkati koydu; bu suretle insana, o güne kadar kendi dışındaki varlıklara çevirdiği mücadele enerjisini kendi nefsinin kötü temayüllerine karşı yöneltmesini öğretti. I. Goldziher'in de belirttiği gibi (Le dogme et la loi de l'İslam, s. 4, 11) Arap kabilelerinin hayat tarzları, örfleri ve uygulamaları üzerine bir toplum yapısı kurmak mümkün değildi. Onların koyu ve anlamsız putperestlikleri, yüksek bir ahlâkın kurulmasına başlı başına bir engel teşkil ediyordu. Bu sebeple Hz. Peygamber, bir olan Allah'a itaat temeline dayalı bir ahlâkî ve dinî birlik sağlama görevini üstlenmiş (bk. Âl-i İmrân 3/103); böylece kabile ve soy sop (hasep nesepe) anlayışı yerine Allah'a saygı (takvâ), ferdî ve sosyal planda yücelmenin ve değer kazanmanın ölçüsü haline gelmiş; bu ölçüye uygun olarak İslâm'ın öğretileri, Allah'ın bütün yaratıklarına karşı merhametli olmayı, beşerî ilişkilerde dürüstlük ve güvenilirliği, karşılıksız sevgi ve fedakârlığı, samimiyet ve iyi niyeti, kötü eğilimlerin bastırılmasını ve daha birçok faziletleri ihtiva etmiş bulunmaktadır.

İslâm ahlâkının asıl kaynağı Kur'an ve onun ışığında oluşan sünnettir. Nitekim Hz. Âişe bir soru münasebetiyle Hz. Peygamber'in ahlâkının Kur'an ahlâkı olduğunu belirtmiştir (Müslim, "Müsâfirîn", 139). Bu sebeple İslâm ahlâk düşüncesi Kur'an ve Sünnet'le başlar. Bu iki kaynak dinî ve dünyevî hayatın genel çerçevesini çizmiş, amelî kurallarını belirlemiş, böylece daha sonra fıkıhçı ve hadisçiler, kelâmcılar, mutasavvıflar, hatta filozoflar tarafından geliştirilecek olan ahlâk anlayışlarının temelini oluşturmuştur. Kur'ân-ı Kerîm ihtiva ettiği diğer konular gibi ahlâk konularını da herhangi bir ahlâk kitabı gibi sistematik olarak ele almamakla birlikte, eksiksiz bir ahlâk sistemi oluşturacak zenginlikte nazarî prensipler ve amelî kurallar getirmiştir. Konunun bu bölümünde, doğrudan doğruya Kur'an âyetlerine ve bu âyetlerin yorumunu ve uygulamasını gösteren hadislerle dayanılarak İslâm'ın getirmiş olduğu ahlâk anlayışı ana hatlarıyla tanıtılmaya çalışılacaktır.

Kur'ân-ı Kerîm'de ahlâk kelimesi yer almamakla birlikte, biri "âdet ve gelenek", diğeri de "ahlâk" mânasında olmak üzere iki yerde (eş-Şuarâ 26/137; el-Kalem 68/4) ahlâkın tekili olan huluk kelimesi geçmektedir. Ayrıca pek çok âyette yer alan amel teriminin alanı ahlâkî davranışları da içine alacak şekilde geniş tutulmuştur. Bunun yanında bir (birr), takvâ, hidâyet, sırât-ı müstakim, sıdk, amel-i sâlih, hayır, mâruf, ihsan, hasene ve istikamet gibi iyi ahlâklılık; ism, dalâl, fahşâ, münker, bağy, seyyie, hevâ, israf, fısk, fücûr, hatîe, zulüm gibi kötü ahlâklılık ile aynı veya yakın anlam ifade eden birçok terim vardır. Hadislerde ise bu terimler yanında ahlâk ve hulk kelimeleri de kullanılmıştır.

Görünür âlemin yegâne mükellef ve sorumlu varlığı olarak insanı tanıyan Kur'ân-ı Kerîm, bu sebeple onun ahlâkî mahiyeti konusuna özel bir önem vermiştir. Buna göre Allah insanı en güzel bir tabiatta yaratmış (et-Tîn 95/4), ona kendi ruhundan üflemiştir (el-Hicr 15/29). Bu sebeple insanlığın atası olan ve bütün insanlığı temsil eden Hz. Âdem karşısında Allah'ın emri gereğince melekler secdeye kapanmıştır. Ancak insanın bu üstün ruhî cephesi yanında bir de topraktan yaratılan beşerî cephesi vardır. İşte insandaki bu ikilik onun ahlâkî bakımdan çift kutuplu bir varlık olması sonucunu doğurmuştur. "Allah insan nefsi-ne fücûrunu da takvâsını da ilham etmiş", yani ona iyilik ve kötülüğün kaynakları olan kabiliyetleri birlikte vermiştir. Dolayısıyla "nefsini temiz tutan kurtuluşa ermiş, onu kirletense hüsrana uğramıştır" (eş-Şems 91/9-10).

Kur'ân-ı Kerîm'in insanın ahlâkî mahiyeti hakkındaki bu dengeli yaklaşımı, onun ahlâkî hüküm ve tercihlerini de aynı şekilde değerlendirmesine yol açmıştır.

İşte Kur'an'ın insan hakkındaki bu ihtiyatlı iyimserliği İslâm ahlâkının temelde dinî kaynaklı olması sonucunu doğurmuştur.

Kur'an ve Sünnet'e göre hakkında nas bulunan konularda yükümlülüğün kaynağı dindir. "Allah ve resulü bir şeye hükmedince, artık mümin erkek ve kadınlara işlerinde bir seçme hakkı kalmaz. Her kim Allah ve resulüne isyan ederse apaçık bir sapıklığa düşmüş olur" (el-Ahzâb 33/36). Hz. Peygamber, ahlâkî hükümlerin de dahil olduğu helâlleri haram, haramları helâl saymaya yönelik bir anlaşmanın geçersiz olduğunu açıklamıştır (Ebû Dâvûd, "Ağziye", 12). Bununla birlikte, Allah'ın hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla ana, baba, devlet gibi başka otoriteler de vazife koyabilirler ve bunlara itaat gerekir (Buhârî, "Aşkâm", 4, 43; Müslim, "İmâre", 34, 38). Kur'an ve Sünnet'te ahlâk ile ilgili genel hükümler yanında birçok ahlâkî davranışlar için özel hükümler de yer almış olmakla birlikte, her şeye rağmen, hakkında hüküm bulunmayan girift meselelerle karşılaşılabilceği de hesaba katılmıştır. Hz. Peygamber, "Helâl de haram da bellidir; bu ikisi arasında ise şüpheli durumlar vardır. Şüphelerden sakınan kişi dininin şerefini korumuş olur" (Buhârî, "İmân", 39; "Büyü", 2; Müslim, "Müsâkât", 107, 108) buyurmuş ve böyle durumlarda kalp ve vicdanın verdiği hükme uymayı öğütlemiştir. Ne var ki Kur'an ve hadislerde vicdanın hükümleri ihtiyatla karşılanmıştır. Çünkü insan nefsi, kendisine kötülük ve edepsizlikler telkin eden şeytanın baskısı altındadır (el-Bakara 2/169). Ayrıca İslâmî terminolojide hevâ adı verilen kötü arzu ve eğilimler ile şuursuz taklit de ahlâk ve fazilet yolunun engelleri olarak gösterilmiştir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm kötü arzuların esiri olan insanı "hevâsını tanrı edinen" (el-Furkân 25/43; el-Câsiye 45/23) şeklinde tanıtmış, öte yandan yanlış yolda olan atalarını taklitte direnenleri, "Onlar sağır, dilsiz ve kördürler; akıllarını kullanamazlar" (el-Bakara 2/170-171) ifadesiyle eleştirirken bu arada dinî hükümlerle selîm aklın hükümlerinin birbirini desteklediğine işaret etmiştir.

Kur'an ve Sünnet'te faziletlerin fert ve toplum hayatına maddî ve mânevî faydaları, rezîletlerin zararları üzerinde durulmuştur. Allah, "Şükrederseniz -nimetlerimi- arttırırım" (İbrâhîm 14/7); "Şeytan içki ve kumarla aranıza düşmanlık ve nefret sokmak ister" (el-Mâide 5/91) buyurur; sâlih kullarını yeryüzüne hâkim kılacağını bildirir (el-Enbiyâ 21/105). Ayrıca birçok eski milletlerin yıkılışlarında ahlâkî bozulma ve çöküntünün önemli ölçüde rol oynadığını haber veren âyetler Kur'ân-ı Kerîm'de büyük bir yer tutar. Bununla birlikte, ahlâk prensiplerine aykırı davranışların doğurduğu bu tür tabii ve fizikî zararlar, sosyal ve mânevî sıkıntılar İslâm'da ahlâkî müeyyide sayılmaz; dolayısıyla kişiyi sorumluluktan kurtarmaz.

Gerçi dünyevî musibetlerin günahlar için kefâret sayılacağına dair bazı hadisler vardır (bk. Buhârî, "Fiten", 17; Müslim, "Birr", 49; Dârimî, "Rikâk", 56; Müsned, V, 173, 177, 289). Fakat bu, ahlâkî fenalıkların doğurduğu musibet ve zararın zaruri sonucu değil, musibete uğrayan kişinin bu durumdayken gösterdiği sabır, rızâ, tevekkül gibi müsbet tavırların karşılığıdır. Diğer yandan, kişinin ruhî benliğinde iyiliğin meydana getirdiği sevincin, kötülüğün meydana getirdiği pişmanlık ve elemin Kur'an ve Sünnet'te büyük bir değer taşıdığı görülür. Nitekim Hz. Muhammed, "Bir insan iyilik yaptığında sevinç, kötülük yaptığında üzüntü duyabiliyorsa artık o gerçekten mümindir" (Müsned, V, 251) buyurmuş, hatta iyilik (bir) ve kötülüğü (ism), kişinin vicdanında (nefs) meydana getirdiği etkilenmenin mahiyetine göre tarif etmiştir (Müslim, "Birr", 14, 15; Tirmizî, "Zühd", 52; Müsned, IV, 227). Ancak vicdan duygusu insanı kötülük yapması halinde kınayan bir güç (en-nefsü'l-levvâme) olabileceği gibi (el-Kıyâme 75/2), kaskatı kesilmiş kalp (el-Mâide 5/13; ez-Zümer 39/22) haline dönüşerek kötülük karşısında duyurluluğunu kaybetmiş bir duruma da gelebilir. Bu yüzdendir ki İslâm'da bütün ahlâkî vazifeler uhrevî müeyyideye bağlanmış (el-Kasas 28/83-84; Tâhâ 20/15; Gâfir 40/17; el-Câsiye 45/27), iyiler için cennet vaad edilmiş, kötüler cehennemle tehdit edilmiştir. Ancak ahlâk kurallarının uygulanmasında, özellikle içtimaî düzenin sağlıklı işletilmesinde genellikle sadece bu motiflere dayanan bir ahlâk tam olarak saygıya değer sayılamayacağından, Kur'an ve Sünnet'te Allah'ı en yüksek derecede sevmek (el-Bakara 2/165), O'nun hoşnutluğuna lâıyk olmak ve O'ndan hoşnut olmak (el-Mâide 5/119) temel ahlâkî motif olarak gösterilmiş, doğru inanç ve temiz yaşayışın en yüksek gayesinin Allah rızâsı olduğu vurgulanmıştır (et-Tevbe 9/72; el-Hadîd 57/27).

İslâm ahlâkının bu dinamik yapısı, onun sadece bir kitle ahlâkı veya sadece bir seçkinler ahlâkı olmadığı, aksine maddî, zihnî ve psikolojik bakımlardan her seviyedeki insanın kaygılarını ve özlemlerini dikkate alan, bununla birlikte ona, içinde bulunduğu durumdan daha ideal olana doğru yükselme imkânı sağlayan kapsamlı ve uyumlu bir ahlâk olduğunu gösterir. Buna göre hayır statik olmadığı gibi gaye de statik değildir. Bütün insanların yapabilecekleri, dolayısıyla yapmak zorunda oldukları iyilikler (farzlar) yanında, yapılması kişinin fazilet ve kemale derecesine bağlı hayırlar da vardır. Ahlâk, bilgi ve fazilet bakımından sürekli bir yenilenmedir. Bunun için insan, Kur'an-ı Kerîm'e göre, öncelikle inanç sevgisi kazanmalı, fenalıklardan ve isyankârlıktan nefret etmeli (el-Hucurât 49/7, 14), kalbini yani iç dünyasını Allah şuuru (zikrullah) ile huzura kavuşturmalıdır (er-Ra'd 13/28). Bu suretle Allah şuuru insana ahlâkî ve mânevî hayattan zevk alma, hatalarının farkına varma, onlardan yüz çevirme ve Allah'tan bağış dileme fırsatı sağlayacaktır (Âl-i İmrân 3/135).

Filozoflar, felsefeyi genellikle nazarî ve amelî olmak üzere ikiye ayırırlar. Birincisi daha çok insanın bilgileriyle, ikincisi ise faaliyetleriyle ilgilidir. Birincisinde başarılı olmak bizi nazarî kemale, ikincisinde başarılı olmak ise amelî kemale götürür. Her ikisinin aynı şahısta toplanması, tam ve hakiki saadetin gerçekleşmesi anlamına gelir.

Amelî felsefe veya hikmetin üç ana konusu vardır: Ahlâk, tedbîrül-menâzil ve siyâsetül-müdün. Birincisi ferdin nasıl kemale ereceğini ele alır; ikincisi ahlâkı aile çerçevesi içinde düşünür; üçüncüsü ise şehirlerin veya ülkenin ahlâklı ve faziletli yönetimini konu edinir. Bu üçlü ayırımı hemen hemen bütün İslâm filozoflarının eserlerinde bulmak mümkündür; fakat bu ayırım, özellikle Tûsî'den sonra ahlâk hakkında yazılmış felsefî kitapların üç ana bölümünü meydana getirmiştir

Kaynak : Diyanet İslam Ansiklopedisi

Güzel Ahlak

Hazırlayan: Eylül Sude AYDIN

GÜZEL AHLAK

Ahlak, bir toplumda yaşayan bireylerin uymak zorunda oldukları kurallar bütünü olarak tanımlanabilir. İnsan toplumsal bir varlıktır. Hayatını tek başına idame etmesi mümkün olmadığı için diğer insanlarla beraber yaşar.

Başka insanlarla bir arada yaşamak ise bazı toplumsal kurallara uymayı gerektirir. Bu kurallara tüm insanlar riayet ettiği sürece toplum huzur ve refah içinde yaşamını sürdürmeye devam edebilir. Ahlakı sadece yazılı kurallar oluşturamaz. Bir toplumun dini inancı, örf, adet ve gelenekleri de ahlaki davranışların ortaya çıkmasında fazlası ile etkilidir. Güzel ahlak, bir insanda bulunabilecek en güzel erdemdir. Ahlaklı insan çevresi tarafından hem sevilir hem de saygı görür. Güzel bir ahlaka sahip olmayan, bir diğer deyişle ahaksız insanın ise toplum içinde yer edinmesi mümkün değildir.

İnsanlar içinde yerimizi belirleyecek en önemli değerlerden biri güzel ahlak iken, elbette bizler de güzel ahlaka sahip olan bir birey olmalıyız. Çocuklarımıza, gelecek kuşaklara örnek olmak için öncelikle kendimiz ahlaklı olmalı, içinde yaşadığımız toplumun ahlaki kurallarına riayet etmeliyiz.

EN BÜYÜK SERVET: AHLAK

Bir insanın çocuğuna bırakacağı en güzel miras şüphesiz ki güzel ahlaktır. İnsan ancak sahip olduğu güzel ahlakla yücelebilir. Mal mülk, para pul ve benzeri şeylerin tümü geçicidir; insana bir süreliğine mutluluk verebilir ve bunu da sadece sahibine verebilir. Oysa güzel bir ahlaka sahip olan insan, hem kendisi her zaman mutlu olur hem de beraber yaşadığı diğer insanları mutlu eder.

Güzel ahlak, bir anlamda iyilik demektir. Böyle bir insanın hiç kimseye hiçbir zararı dokunmaz. Her şeyi sadece kendisi için değil, yaratıcısı ve dolayısıyla diğer insanlar için de yapar. Herhangi bir davranışta bulunmadan önce bu davranışının sonuçlarını hesaplar. Yapacağı davranış, bir kişiye veya topluma zarar verecekse bu davranışı yapmaktan kaçınır.

İslam dininde belki de ibadetten daha fazla, güzel ahlaka önem verilir. İslam'a göre kimsenin kimseden üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak ve ancak takva ile olur. Takva ise Yaradana inanmak ve onun emirleri üzerine yani güzel bir ahlak üzerine yaşamak ile olur. Ahlaklı, erdemli olmanın çok faydası vardır. Her şeyden önce ahlaklı olan insan, bu özelliğinin kendisine verdiği iç huzurla her zaman mutlu olur ve etrafına da mutluluk, güzellik saçar. Ahlaklı insan toplum içinde layık olduğu değeri görür ve yaratıcı tarafından da onurlandırılır.

Güzel ahlaktan bahsetmişken yaşanmış küçük bir hikayeden bahsetmemek olmaz elbette:

"Hz. Ömer'in halife olduğu yıllardır. Süt satıcılarının süte su kattığı ile ilgili şikayetler gelir kulağına. Kesin bir emirle bunu yasaklar. Bir gece sokaklarda gezinirken, istemeden olsa bir eve kulak misafiri olur. Anne ile kızı arasında geçen diyalog aynen şu şekildedir:

Anne: Kızım kalk da şu sütlere su kativer.

Kız: Hayır, anne; halife Ömer'in bunu kesinlikle yasakladığını duymadın mı?

Anne: Kızım boş ver şimdi, kalk da sütlere su kativer diyorum. Halife Ömer gecenin bu saatinde nereden göreceksün süte su kattığımızı?

Kız: Anne, belki Halife Ömer görmez ama ben Rabbim görür, ben böyle bir şeyi asla yapamam.

Hiz. Ömer düşünceli düşünceli evinin yolunu tutar. Güzel ahlaklı kızı düşünür ve zaman geçmeden bu kızı oğlu Asım'a ister ve onları evlendirir. Böylece güzel ahlaklı kız, ahlaklı olmasının karşılığını hem bu dünyada görür hem de diğer dünyada.

Ahlaklı olmak için hiçbir maddi olan hiçbir şeye ihtiyacımız yoktur. Örneğin fakir olmak, hırsızlık yapmayı gerektirmez. Yahut güçlü olmak, güçsüzlere ezmeyi gerektirmez. Ahlaklı insan her şeyden önce kendisini yaratanı düşünür, insanlara faydalı olmayı, onlara zarar vermemeyi düşünür.

Böyle güzel bir değerden asla uzaklaşmamalıyız. Unutmamalıyız ki güzel ahlak, insan onu istediği sürece insanda barınabilir. Güzel davranışlarımızdan taviz verip kötü yolu seçersek bir daha eskisi gibi iyi bir insan olamayabiliriz. Bu yüzden her zaman erdemli insan olmak en büyük gayemiz olmalıdır.

Hazırlayan: İzzet Egemen BOZKURT

GÜZEL AHLAK İLE İLGİLİ SÖZLER

İçini dışından daha çok süsle çünkü dışın halkın, için Hakkın baktığı yerdir.

Mevlana Ahlâk, cemiyetin temelidir.

Ahlak, bireyin içindeki toplumsal içgüdüsüdür.

Güzel ahlâk, en güzel bir dosttur.

İnsanların en hayırlısı, ahlakı güzel olanıdır.

Güzel ahlak, dostluğu sağlamlaştırır.

İktisat geçimin, güzel ahlâk da dinin yarısıdır.

Üstünlüğün en büyüğü, güzel ahlâktır.

İnsanlarla iyi geçin, güzel ahlâk ile muhatap ol.

Ahlakı güzel olan insan her yaşta güzeldir.

İnsanlara verilen şeylerden en hayırlısı, güzel ahlakıdır.

Ahlak duygumuz, ihtiraslarımızı kontrol eder.

Memleketler parasızlıktan değil, ahaksızlıktan çökerler.

Ahlâk, insanla beraber ve onun içinde doğar.

Güneşin buzu eritmesi gibi, güzel ahlak da günahları eritir.

Ahlâk olmayan yerde, kanun bir şey yapamaz.

Her binanın bir temeli var, İslam binasının temeli de güzel ahlâktır.

Sakin ahlâk kurallarını çiğnemeyin; çünkü öcünü çabuk alır.

Ahlâk güzelliği, beden güzelliğinden daha hayırlı ve daha devamlıdır.

Ahlâk da sanatta olduğu gibi hiç konuşulmaz; ancak yaşanır.

Ahlâkı kötü insanlarla, sohbet etme ki günah işlemeye meyletmeyesin.

Bütün cihanı araştırdım, güzel ahlâktan daha üstün bir liyakat bulamadım.

Ahlâkın ana temeli iyi niyettir ki o da tabiatı gereği, yalnızca doğruya yönelik olabilir.

Ahlâk ve üçkâğıtçılık, terazinin iki ayrı kefesinde yer alır; biri çıkarsa biri iner.

Ahlâk konusunda en önemli dersler, kitaplardan değil yaşanan deneyimlerden alınır.

Kıyamet günü, bana en sevgili ve en yakın olanınız, ahlâkı en güzel olanınızdır.

Terbiye sınırlarından dışarıya çıkan, bir daha içeri giremez. Terbiyeyi kaybetmemeye bakmalı.

Başkalarının terbiyesizliğine karşı en emin silah, bir insanın kendi terbiyesidir.

Ahlak esasen toplumu çöküntüden kurtaracak ve toplumun muhafazasını sağlayacak bir araçtır.

Kişinin büyüklüğü takvası ile üstünlüğü dindarlığı ile ve şahsiyeti de güzel ahlâkıyladır.

Kültürlü insanların ahlâk çıkmazlarında yardımcı olmak, kültürsüzlere yardımcı olmaktan daha güçtür.

İnsanlık, dini doktrinden tamamen müstakil bir ahlâk sistemi, kurmaya muvaffak olamadı.

Bir ülkenin geleceği ve ilerlemesi sağlam kalelerle, güzel binalara ve milli gelirine değil, o insanların ahlaki değerlerine bağlıdır.

Bir insan için Allah'ın en büyük ihsanı iyi ahlâktır. Güzel bir yüz ya da nazlı bir davranış bile, kalp kötüyse fena ahlâkı gizleyemez.

Ahlâk; insan nefsinde yerleşen öyle bir melekedir ki fiiller, hiçbir fikri zorlama olmaksızın, düşünüp taşınmadan bu meleke sayesinde güzel söz ve davranışlar kolaylık ve rahatlıkla ortaya çıkar.

Ahlak İle İlgili Atasözleri ve Anlamları

Hazırlayan: Abdurrahman ÇİFTÇİ

Adam adamdan korkmaz, utanır

İnsanları ahlaklı davranmaya iten korku değil, küçük görülme duygusudur

Kırkından sonra azanı teneşir paklar

Yaşlandıklarında ahlakları bozulanlar artık düzelemezler

Ağır yongayı yel kaldırmaz.

Ağırbaşlı kimseye şöyle böyle olaylar etki yapamaz, zarar veremez.

Altın yere düşmeyle değer kaybetmez.

Yetenekli, dürüst ve değerli bir kişi bulunduğu yüksek yeri (makam-mevki) yitirip önemsiz bir yerde bulunmak zorunda kalsa bile değerinden bir şey kaybetmez.

Emanete hıyanet olmaz.

Emanet olarak bize bırakılan şeyi iyi korumamak, kendi yararımıza kullanıp yıpratmak,törelerimize ve doğruluk kurallarına aykırıdır.

Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke` ye, dede dede olmaz gitmekle tekkeye.

Bir işi görünüşte ve biçimsel olarak yapmakla o iş gerçekten yapılmış ve sonuç elde edilmiş olmaz.

Hayvan yularından, insan ikrarından tutulur.

Söylediği söz, kişiyi bağlar. Buna uymayan bir davranışta bulunmak istese kendisine hemen bu söz hatırlatılır. Onun için söylediğinin dışına çıkamaz. Şu durum, yularından tutulduğu için başka yöne sapamayan hayvanın durumuna benzer.

İstedliğini söyleyen,istemediğini işitir.

Bir kimseye ölçsüz, ağır sözler söylemek, hakaret etmek doğru değildir. O da ağır sözlerle karşılık verir.

İş insanın aynasıdır.

Bir kimsenin nasıl bir kişi olduğunu anlamak isterseniz yaptığı işlere bakınız. Bu işlerin niteliği, o kişinin yeteneğini, huyunu, tutumunu ve benzeri şeyleri belli eder.

Ahlak ile ilgili sözler

Edebin en önemli ölçüsü, başkalarının senden rahatsız olmamasıdır... - Hz. Mevlana

Ahlâkın ana temeli iyi niyettir ki o da tabiatı gereği, yalnızca doğruya yönelik olabilir. -
Wolfgang Van Goethe

Terbiye sınırlarından dışarıya çıkan, bir daha içeri giremez. Terbiyeyi kaybetmemeye bakmalı.
- Nicolas Boileau

Herkesçe beğenilen asıl güzellik, ahlâk güzelliğidir. Çünkü ahlâkı güzel insan, her yaşta güzeldir. - Ali Fuat Başgil

Hürriyetsiz ahlak mevcut olmayacağından, onsuz vazife ve mes'uliyet de olmaz. - J.Simon

Kültürlü insanların ahlâk çıkmazlarında yardımcı olmak, kültürsüzlere yardımcı olmaktan daha güçtür. - Wolfgang Van Goethe

Her binanın bir temeli var, İslam binasının temeli de güzel ahlâktır.- Abdullah bin Abbas

İnsan, yeryüzünde olan şeyleri görmezlikten ve bilmezlikten gelme hakkına sahip değildir ve bunun böyle olması gerektiren,çok üstün ahlaki nedenler vardır. - Dostoyevski

Yoldaşların en iyisi güzel ahlâktır, arkadaşların en iyisi akıldır, edeb ve terbiye, en iyi mirastır ve kendini beğenmekten daha büyük gerilik ve cahillik olamaz. - Hz. Ali

Her şeyde ahlak denilen kavram vardır; yeter ki aramasını bilin. - Lewis Carrol

İnsanlık, dini doktrinden tamamen müstakil bir ahlâk sistemi, kurmaya muvaffak olamadı.
- Socrates

Eğer hayâ bir insan olmuş olsaydı; iyi, güzel ahlaklı biri olurdu. Ve ondan ancak güzel bir koku yayılırdı.- Hamza Yusuf

Bedene kolay ve hafif gelen ibadeti size bildireyim mi? Susmak ve güzel ahlâk sahibi olmaktır.
- Hz. Muhammed sas

Cehennemın en kavuran yerleri büyük ahlak krizi zamanlarında tarafsızlığını koruyanlara ayrılmıştır. - Dante

Bir milletin büyüklüğü ve ahlaki gelişimi, hayvanlara olan davranış biçimi ile değerlendirilir.
- Mahatma Gandhi

Kötü ahlaklı insan kırılmış saksı gibidir ne saksıdır ne de çamur. - Vehb Bin Münebbih
Mevlana'ya sormuşlar; "Sen bu ahlakı kimden öğrendin?" diye. Mevlana da; "Ahlaksızlardan öğrendim" demiş. "Nasıl olur ahlaksızlardan ahlak öğrenilir mi?" demişler. Mevlana; "Evet öğrenilir,onlar ne yaptılarsa tersini yaptım ve doğrusunu buldum" demiş.

Güzel ahlak, başkalarına eziyet etmemek ve güçlülere katlanmaktır. - Şah Şüca Kirmani

Peygamber efendimiz, ticaret yapardı ve onun peygamber olmadan önce herkes sevilmesindeki en büyük etken; ticari ahlak sahibi olması, dürüstlüğü ve adaletli olmasıydı. Evveleri "Ahlak, kitaplarda kaldı." derlerdi, şimdi "Eski kitaplarda kaldı." diyeceğiz.- İ.Hakkı Bıçakçızade

Ahlak konusunda inandığım ilke şudur; bir şeyi yaptıktan sonra kendini iyi hissediyorsan o ahlakidir; eğer kendini kötü hissediyorsan o gayri ahlakidir.- Ernest Hemingway

Bir babanın evladına verebileceği en güzel hediye, güzel ahlak, bırakacağı en büyük miras iyi bir terbiyedir.- Hz. Muhammed sas

Hem ahlaki hem de politik olarak, kayıtsızlık en büyük tehlikedir. Dehşetle beraber, kötülüğün sıradanlığı da işte orada yatar. - Hannah Arendt

Çocuklarımızı rakama indirgeyen, okuldaki karneleriyle değil, karakter ve ahlâk gelişimiyle değerlendirelim.- Yusuf Kaplan

Ruhumu kudret altında tutan ALLAH'a yemin ederim ki cennete sadece güzel ahlak sahipleri girer. - Hadis-i Şerif

Edebiyat fenni öyle bir marifettir ki, insanlara terbiye ve ahlak öğrettiği için ona "edep" ve mensup olanlarına "edîp" demişlerdir. - Şinasi

Edep elbisesi mümin olanın üzerine giyip bir daha üzerinden asla çıkarmayacağı en güzel elbisedir.- Hz. Muhammed sas

Güzel ahlâk; cömertlik, bağışlayıcılık, sabır ve tahammüldür. - Hasan-ı Basri

İnsanoğlu yaratılıştan ahlaklıdır, onun ahlakını toplum bozar. - La Fontaine

Kişi sevdiğinin ahlâkıyla ahlaklanır, bu sevenin elinde değildir, sevgi bunu icâp ettirir. - İmam-ı Rabbânî

En kötü düşmanlarımız cahil ve basit insanlar değil, okumuş ve ahlâkları bozuk olanlardır. - Graham Greene

İslam'da biri erkeklere, diğeri de kadınlara mahsus olan iki ahlak anlayışı yoktur. - Aliya İzzet-begoviç

Kişinin büyüklüğü takvası ile, üstünlüğü dindarlığı ile ve şahsiyeti de güzel ahlâkıyla. - Hz. Ömer ra

Bir kimsede ilim, tevazu, cömertlik ve güzel ahlâk bulunursa- sa bu dört haslet o kimsenin yüksek makamlara kavuşmasına sebep olur. - Hz. Muhammed (s.a.v)

Ne irfandır veren ahlaka yükseklik ne vicdandır. Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.

- Mehmet Akif Ersoy

Güneşin, buz eritmesi gibi, güzel ahlak da günahları eritir. - Hadis-i Şerif

Bir milleti yok etmek isterseniz, askeri istilâya lüzum yoktur. Ona tarihini unutturmak, dilini bozmak, dininden soğutmak ve dolayısıyla manevi değerlerini, ahlâkını soysuzlaştırmak kafidir. - Peyami Safa

Hazırlayan: Ahmet OKUMUŞ

Güzel Ahlâk ile İlgili Ayet ve Hadisler

Güzel ahlâk hakkında ayet ve hadisler nelerdir? Peygamber (s.a.s.) Efendimizin güzel ahlak hakkında hadisleri.

GÜZEL AHLAK İLE İLGİLİ AYETLER

“Sen elbette büyük ahlâk sahibisin.” (Kalem sûresi, 4)

Allah Teâlâ en güzel şekilde yaratıp kendisine en güzel ahlâkı öğrettiği sevgili peygamberine böyle hitap etmektedir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, peygamber olmadan önce de herkesin hayran kaldığı üstün bir ahlâka sahipti. Herkesle iyi geçinir, kimseyi incitmezdi. Kimseye haksızlık etmediği, kimsenin malına göz dikmediği için ona, güvenilir kimse anlamında “el-Emîn” derlerdi. Hz. Peygamber bu üstün ahlâka, en güzel huylara sahip olarak yaratılmıştı. Resûlullah’ın davranışlarının en güzel ahlâk örneği olduğunu belirten âyet-i kerîme onun bu özelliğine işaret etmektedir. Hz. Âişe onun ahlâkının Kur’an ahlâkı olduğunu söylerken yine onun bu tarafına işaret etmiştir. Demek oluyor ki, Resûlullah Efendimiz’de Kur’an’da anlatılan üstün ahlâkın hepsi vardır. Bununla beraber Kur’an’da yasaklanan çirkin huyların hiç biri onda yoktur. Çünkü o güzel ahlâkı öğretmek ve mükemmel bir ahlâk örneği ortaya koymak için gönderilmiştir. Böylesine büyük bir ahlâkın mükemmelliğini sözle anlatmak elbette mümkün değildir.

“Allah’dan korkan kimseler, öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah iyilik edenleri sever.” (Âl-i İmrân sûresi, 134)

Nefsin derinliklerinden köpüre köpüre gelen öfke selini durdurmak, bir adım daha öteye giderek kusur işleyeni bağışlamak büyük bir fazilettir. Şahsına karşı yapılan kabalıklara tahammül etmek, insanların hatalarını hoşgörmek üstün ahlâk sahiplerinin yapabileceği bir büyüklüktür.

Peygamber Efendimiz'in sevgili torunu Hz. Hasan'ın, öfkeyi yutup suç bağışlama konusunda pek güzel bir davranışı vardır. Bir gün Hz. Hasan'ın kölesi elindeki tabağı düşürerek efendisinin elbisesini kirletmişti. Bu dikkatsizliği sebebiyle ceza göreceğini zanneden köle, yukarıdaki âyet-i kerîmenin "Onlar ki, öfkelerini yenerler" kısmını okuyuverdi. Hz. Hasan köleye bakarak: "Yendim" dedi. Köle âyetin "Ve onlar insanları affeder" bölümünü okuyunca Hz. Hasan "Bağışladım" dedi. Buna çok sevinen köle âyeti tamamlayarak "Ve Allah iyilik edenleri sever" deyince, Hz. Hasan: "Ben de seni âzâd ettim" dedi ve köleye 400 gümüş akçe vererek onu hürriyetine kavuşturdu. Bu olay tâbiünün büyük âlimlerinden Meymûn İbni Mihrân için de anlatılır.

Öfkeyi yutmak, hatayı bağışlamak şahsa karşı işlenen suçlarda söz konusudur. Yapılan suç toplumu ilgilendiriyorsa, o zaman her şeyden önce âdil davranmak, doğruyu yanlışı ortaya koymak gerekir. Cemiyete karşı işlenen suçları bağışlamaya kimsenin yetkisi yoktur. Böyle bir suçlu bağışlanacak olursa, daha büyük haksızlıkların yapılmasına göz yumulmuş olur. Şahsî meseleler için kızmak iyi bir davranış değildir. Fakat Allah'a ve onun dinine karşı işlenen suçlar için suçlulara kızmak bir fazilettir.

İnsanların En Güzel Ahlaklısı

Enes radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem insanların en güzel ahlaklısı idi. (Buhârî, Edeb 112; Müslim, Mesâcid 267, Edeb 30. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 1; Tirmizî, Birr 69)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in insanların en güzel ahlaklısı olduğunu söyleyen Enes İbni Mâlik, bir sonraki hadiste okuyacağımız üzere, 8-9 yaşından itibaren on yıl boyunca ona hizmet etmiştir. Bu sebeple Enes, Allah Resûlü'nü en iyi tanıyanlardan biridir.

Enes'in bu özelliği sebebiyle ashâb-ı kirâm ve tâbiîler zaman zaman kendisine Resûlullah'ı sormuşlar, onu anlatmasını istemişlerdir. Enes de Resûl-i Ekrem'in bazan kendi evlerine gelip ailesiyle birlikte namaz kıldığını, küçük kardeşi Ebû Umeyr'i üzüntülü gördüğü bir gün onunla ilgilenip gönlünü aldığını, on yıl boyunca kendisine kızmadığı gibi, bunu niçin böyle yaptın veya niçin şöyle yapmadın diye azarlamadığını, Resûlullah'ın kendisini gönderdiği yere gitmeyip oyuna daldığı zaman bile ona çıkışmadığını anlattığı muhtelif rivayetlerinde, onun eşi bulunmaz ahlakından söz etmiş, Hz. Peygamber'in mükemmel insan olduğunu söylemiştir. Cenâb-ı Hakk'ın âlemlere rahmet olarak gönderdiği (Enbiyâ sûresi, 107), sonra kendisini "Sen büyük ahlak sahibisin" diye övdüğü (Kalem sûresi, 4) sevgili peygamberini, sîmaca insanların en güzeli (Buhârî, Menâkıb 22) olarak yarattığı gibi, ahlak bakımından da en güzel yapması gayet tabiidir. Çünkü peygamber olmadan önce ona ahlakın en güzelini öğretmiş, 23 yıl süren peygamberliği süresince onun bütün hareketlerini kontrol etmiş ve asla yanlış bir şey yapmasına izin vermemiştir.

İnsanların en güzeline, elbette ahlakın en güzeli yakışır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Resûlullah Efendimiz, Allah Teâlâ tarafından eğitildiği için, ahlakın en güzeline sahipti.
2. İyi ahlâka sahip olmak ve çocuklarını güzel ahlaklı olarak yetiştirmek isteyenler, Resûlullah Efendimiz'i örnek almak zorundadırlar.

“İyilik Güzel Ahlâktan İbarettir” Hadisi

Nevvâs İbni Sem'ân radiyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e iyilik ve kötülüğün ne olduğunu sordum. Buyurdu ki: “İyilik güzel ahlâktan ibarettir.

Günah ise kalbini tırmalayıp durduğu halde insanların bilmesini istemediğin şeydir.” (Müslim, Birr 14, 15. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 52)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

Peygamber Efendimiz iyiliği özlü bir cümle ile tarif ederek “İyilik güzel ahlâktır” buyuruyor. Bu vecizesiyle, güzel ahlâklı olan kimsenin iyilikten başka bir şey yapamayacağını anlatıyor. **Güzel ahlâk**, İslâmiyet'in insanları götürmek istediği hedeftir. Emir ve yasaklarıyla ilâhî buyruklara harfi harfine uyan müslümanların alacağı mânevî şekil ve kıvamdır. Allah'ın buyruklarını samimiyetle yaşayan kimselerin vücudunu bir elbise gibi kavrayan bu hal, onların mükemmele ulaşmasını sağlar. Böyle kimseler toplumdan saygı gördükleri gibi, bütün davranışları hayranlık uyandırır. Kendilerinden kötülük beklenmez.

İyi olabilmek, iyiliğe varabilmek için insanın kendinden bir şeyler vermesi gerekir. Bu, yerine göre başkalarını kendine tercih etmek, haksızlığa uğrasa bile haksızlık yapmamak, kendisine fenalık yapmanı bağışlayabilmektir. İyiliğe varabilmek için Allah yolunda para harcamayı tavsiye eden âyet (Âl-i İmrân sûresi, 92), kendinden bir şeyler vermenin maddî cephesine işaret etmektedir.

Zengin servetini harcayarak, makam sahibi itibarını iyi yönde kullanarak, âlim öğretmek, bedeni güçlü olan hakkı ve haklıyı savunarak iyiliğe ulaşabilir. İyiliğe ulaşabilenler, sahip oldukları bu güzel ahlâk sayesinde Allah'ın rahmetini, rızasını ve cennetini kazanacakları için hayatlarını kendilerinden beklenen yönde dolu dolu yaşamış olurlar.

İyiliğe ulaşan kimselerin gönülleri, iyi ve kötü davranışları kolayca farkedebilir. Bununla beraber herkes vicdanını rahatsız eden, içini kemirip duran, gönlünde pişmanlık uyandıran bir hareketin fenalığını anlayabilir. Başkalarının duyması istenmeyen, ya duyarlarsa diye insanı tedirgin eden haller, o davranışların kötü olduğunu gösteren önemli işaretlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan iyi ve kötünün ne olduğunu öğrenmeli, kötülükten sakınıp iyiliğe sarılmalıdır.
2. Fazilet, hayır ve iyilik diye bilinen haller ve davranışlar güzel ahlâktan ibarettir.
3. İnsan, gönlünü rahatsız ve tedirgin eden davranışların günah olduğunu anlamalı ve onlardan uzak durmalıdır

“Hayırlınız, Ahlâkı Güzel Olanınızdır” Hadisi

Abdullah İbni Amr İbni Âs radiyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözlerinde ve hareketlerinde hiçbir çirkinlik bulunmadığı gibi, çirkin olan hiçbir şeye de özenmezdi. Şöyle buyururdu: “Hayırlınız, ahlâkı güzel olanınızdır.” (Buhârî, Menâkıb 23, Fezâilü ashâbi'n-nebî 27, Edeb, 38-39; Müslim, Fezâil 68. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 47, 69)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

Resûlullah Efendimiz'in yaratılışındaki güzellik, sözüne sohbetine olduğu kadar tavır ve hareketlerine de yansdı. Onun kaba ve çirkin bir söz söylediği, utanılacak veya göreni utandıracak bir iş yaptığı hiç görülmezdi. Üzerindeki çeşitli baskılar sebebiyle fenalık yapamayan bir kimse, bazı fenalıklara imrenip uygun şartlarda onları yapmayı arzu edebilir. Fakat Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çirkin ve fena olan hiçbir şeyi benimsemez, ona gönlünde meyil duymazdı. Çünkü çirkinlik onun tabiatında yoktu. İslâm öncesi yaşanan çirkin hayat tarzı, ona hiçbir menfi tesir yapamamıştı.

Resûl-i Ekrem iyiliğin, hayır ve faziletin şaşmaz ölçüsünü verirken:

“Hayırlınız, ahlâkı güzel olanınızdır” buyururdu.

Hadisin bazı rivayetlerinde “hayırlınız” yerine, “içinizde en çok sevdiğim” ifadesi geçtiğine göre (Buhârî, Fezâilü ashâbi'n-nebî 27), Resûlullah'ın en sevdiği kimsenin güzel ahlâklı insan olduğu anlaşılmaktadır.

Ahlâk güzelliği, iyilikleri benimsemek, kötülüklerden uzak durmak suretiyle ortaya çıkar. Resûlullah Efendimiz hayatı boyunca bunu öğretmiştir. Çünkü onun en önemli görevlerinden biri, mükemmel ahlâkı bizzat yaşayarak öğretmek ve İslâmiyet'in getirdiği ahlâk değerlerini benimsetmektir.

Tirmizî'nin bir rivayetine göre, tâbiîn neslinden Ebû Abdullah el-Cedelî Hz. Âişe'den Peygamber Efendimiz'in ahlâkını sormuştu. Hz. Âişe annemiz bu soruya şu cevabı vermişti:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sözlerinde ve hareketlerinde hiçbir çirkinlik bulunmadığı gibi, o çirkin olan hiçbir şeye de özenmezdi. Çarşıda pazarda bağırıp çağırılmaz, kötülükle kötülük karşılık vermezdi. Tam aksine kusurları bağışlar, hatta yüzünü çevirip hatayı görmezden gelirdi.” (Birr 69)

Böyle olan bir kimse, insanların en hayırlısı olmaya elbette hak kazanır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz’in hem kendisi hem de davranışları güzeldi.

2. Çirkin sözden, çirkin davranıştan nefret ederdi.

3. Güzel ahlâk sahibinin en hayırlı insan olduğunu söylerdi.

Kıyamet Gününde Mümin Kulun Terazisinde En Ağır Gelecek Olan Şey

Ebü'd-Derdâ radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kıyamet gününde mü'min kulun terazisinde güzel ahlâktan daha ağır bir şey bulunmaz. Allah Teâlâ çirkin hareketler yapan, çirkin sözler söyleyen kimseden nefret eder.” (Tirmizî, Birr 61)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

Şu dünyada bir mü'minin bütün çabası, Allah'ın huzuruna eli boş varmamak, sevaplardan başka hiçbir şeyin fayda vermeyeceği o dehşetli hesap gününde, ilâhî huzura makbul ibadetlerle çıkmaktır. Hadisimiz bize bu konuda önemli bir ip ucu vermekte, amellerin değerlendirildiği kıyamet gününde, en makbul ibadetin güzel ahlâk olacağını belirtmektedir. Zira bütün ibadetlerin tek hedefi, insanı güzel ahlâk sahibi yapmaktır. Kıldığımız namazlar, tuttuğumuz oruçlar, verdiğimiz sadaka ve zekâtlar hep bizi olgunlaştırmak, mükemmel ahlâka götürmek için farz kılınmıştır. Zira Allah Teâlâ'nın bizim namazlarımıza, oruçlarımıza, zekât ve sadakalarımıza ihtiyacı yoktur. Bunlar ahlâk ve amellerimizi mükemmel hale getirmeye birer vesiledir. Allah'a iman eden bir kimse, güzel ahlâkı sayesinde ebedî kurtuluşa erecektir.

Hadîs-i şerîfin ikinci kısmında Allah Teâlâ'nın sevmediği hareketlerden söz edilmekte, bunların kötü ve çirkin davranışlar, kötü ve çirkin sözler olduğu ifade edilmektedir. Bu gerçeği Resûlullah Efendimiz, değişik şekillerde birçok defa dile getirmiştir. Peygamberler Sultanı, olgun bir mü'minin hiç kimseyi kötülemeyeceğini, kimseye lânet okumayacağını, kimseye kötü bir söz söylemeyiip kötü bir davranışta bulunmayacağını ve hiçbir çirkin harekete yeltenmeyeceğini bildirmiştir. Yaptığı kötü işler, söylediği çirkin sözlerle insanları rahatsız eden kimseler, hem dünyalarını hem de âhiretlerini perişan ederler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dünyada yapılan işler âhirette değerlendirmeye tabi tutulacaktır.
2. Âhirette en değerli ve en geçerli amel, güzel ahlâk olacaktır.
3. Yaptığı kötü, konuştuğu çirkin olan kimseler, Allah Teâlâ'nın en sevmediği, en fazla gazap ettiği insanlardır

İnsanları Cennete ve Cehenneme En Fazla Götürecek Şey

Ebû Hüreyre radiyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

- İnsanları cennete en fazla götürececek şey nedir? diye soruldu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

- "Allah'a saygı (takvâ) ve güzel ahlâktır" buyurdu.

- İnsanları cehenneme en fazla götürececek şey nedir? diye sorulunca da:

- "Ağız ve cinsel organdır" buyurdu. (Tirmizî, Birr 62. Ayrıca bk. İbni Mâce, Zühd 29)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

Ashâb-ı kirâm merak ettikleri konuları Peygamber Efendimize sorup öğrenirlerdi. Bir gün ona:

- En fazla hangi hal ve davranışımız, hangi sözümüz cennete girmeye sebep olacaktır? diye sordular. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de:

- "Allah'a saygı ve güzel ahlâk" cevabını verdi. Takvâ diye ifade ettiğimiz kulun Cenâb-ı

Hakk'a gösterdiği en üstün saygı ile insanların karşılıklı münasebetlerini düzenleyen güzel ahlâk, cennete en fazla girmeye sebep olan iki hal ve davranıştır.

Güzel ahlâka gelince, Hasan-ı Basrî Hazretleri onu çok iyilik yapmak, kötülükten sakınmak ve güler yüzlü olmak diye tarif etmiştir. Büyük âlimlerimizden Şifâ-yı Şerîf müellifi Kâdı İyâz da güzel ahlâkın insanlarla güzel geçinmek, onlara kendini sevdirmek, merhamet etmek, verdikleri sıkıntılara katlanmak, yaptıkları kötülöklere sabretmek, kibirlenmemek, şiddet göstermemek, öfkelenmemek ve azarlamamak olduğunu söylemiştir.

Göröldüğü gibi güzel ahlâkın kapsamı çok geniştir.

Ağız, söyleyeceği güzel sözler, yapacağı zikirler ile insanı cennete gönderebileceği gibi, insanlara ve kendisini yaratana karşı söyleyeceği çirkin sözler, küfürler, gıybet ve koğuculuklar, iftiralar ve daha başka kötölüklerle sahibini cehenneme yollayabilir.

Muâz İbni Cebel hazretleri Resûl-i Ekrem Efendimize:

- Beni cennete götürececek ve cehennemden uzaklaştıracak bir iş söyle! demişti.

Efendimiz ona "çok büyük bir şey sorduğunu" belirterek uzunca bir cevap vermiş ve sözünü şöyle bağlamıştı:

- "İnsanları cehenneme yüz üstü düşüren günahın, dillerinin ekip biçtiklerinden başka bir şey olduğunu mu sanıyorsun?"

Peygamber Efendimiz insanı cehenneme en fazla sokan iki şeyden diğersinin cinsel organ olduğunu haber vermektedir. Bunlar Cenâb-ı Hakk'ın yarattığı istikamette kullanıldığı, günaha âlet edilmediği sürece insana bir zarar getirmezler. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de "ırzlarını ve if-fetlerini koruyan erkeklerle kadınlar" gûnahtan korundukları için övülmüşler, Allah Teâlâ'nın bağışını kazanmışlar ve kendileri için hazırlanan büyük mükâfatları hak etmişlerdir.

Hadisimizde takvâ ile güzel ahlâkın, ağız ile cinsel organın yanyana zikredilmesi anlamlıdır. Zira takvâ, kul ile Allah arasındaki ilişkiyi, güzel ahlâk ise kulların birbiriyle olan ilişkilerini en iyi şekilde düzenler. Öte yandan ağız, Allah'ı inkâr, gıybet, koğuculuk, iftira gibi çirkin davranışların ortaya konmasına sebep olabildiği gibi, cinsel organ da zina ve benzeri çirkinliklerin yapılmasına vesile olabilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cennete girmeye en fazla sebep olan takvâ ile güzel ahlâktır.
2. Cehenneme girmeye en fazla sebep olan ise ağız ile cinsel organdır.

"Müminlerin İman Bakımında En Mükemmeli Ahlakı En Güzel Olandır" Hadisi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Mü'minlerin iman bakımından en mükemmeli, huyu en iyi olanıdır. Hayırlınız, kadınlarına karşı hayırlı olanlardır." (Tirmizî, Radâ' 11. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Sünne, 15; İbni Mâce, Nikâh 50)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

İlâhî emir ve yasakların hedefi, insanı mükemmel bir ahlâk sahibi yapmaktır. Allah'ın buyruklarına en fazla sarılan kimsenin en iyi ve en mükemmel mü'min olduğunda şüphe yoktur. İman, hayata güzel ahlâk halinde yansır. İşte bu noktadan hareketle Peygamber Efendimiz, imanı en sağlam müslümanın, ahlâkı en üstün insan olacağını söylemiş, iyi huylu olmayan kimsenin imanında mutlaka bir noksanlık bulunacağını belirtmiştir. İnsanlarla iyi geçinen, kendisiyle de iyi geçinilen, herkese güler yüzlü davranan, herkesin iyiliğini isteyen, kimseyi kırmamaya çalışan şahıslar şüphesiz iyi huylu insanlardır.

Mükemmel imanın ölçüsü iyi huy olduğu gibi, hayırlı olmanın ölçüsü de kadınlara iyi davranmaktır. Hayırlı bir insan aile fertlerine iyi davranır, onları sever, onlarla ilgilenir, hatalarını görmezden gelir, ihtiyaçlarını en iyi şekilde temin etmeye çalışır. Aile fertlerine beslediği iyi niyet ve içten davranış sebebiyle onlar üzerinde öyle bir tesir bırakır ki, aile fertleri kendisini dünyanın en iyi insanı kabul ederler.

Hanımlarına en iyi davranan aile reisi, şüphesiz dünyanın en hayırlı insanı olan Peygamber Efendimiz'dir. Hayırlı bir insan, ailesiyle iyi geçim hususunda Peygamber Efendimiz'i örnek alır ve tıpkı onun gibi:

* Hanımına duyduğu sevgiyi zaman zaman dile getirir ve ileride onun için tasarladığı güzel şeylerden söz eder.

* Tatlı bir sohbet için çeşitli vesileler bulur; gördüğü, duyduğu, okuduğu faydalı bilgileri hanımına anlatır.

* Zaman zaman şakalar yapar; güler, güldürür; evin içinde samimi bir hava meydana getirir. Peygamber Efendimiz hayatının muhtelif dönemlerinde Hz. Âişe ile koşular yapmıştır. Bu yarışlarda ilk zamanlar Efendimiz'i geçen Âişe annemiz, daha sonraları kilo aldığı için Efendimiz onu geçmiş ve sevgili eşine "Bu o yarışın karşılığıdır" diye şaka yapmıştır (Ebû Dâvûd, Cihâd 61).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mü'min bütün insanlara, özellikle aile fertlerine iyi davranır. Onların iyiliklerini ister, hatalarını görmezden gelir.

Sayfa 26

2. Hayırlı olmanın ölçüsü, eşine iyi davranmaktır. Eşine iyi davranmayan kimsede hayır yoktur.

Güzel Ahlak Hakkında Hadis-i Şerif

Âişe radiyallahu anhâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken dinledim, dedi:

“Bir mü'min, güzel ahlâkı sayesinde, gündüz oruç tutup gece namaz kılan kimselerin derecesine ulaşır.” (Ebû Dâvûd, Edeb 7. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 62)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

İbadetler genel olarak farz ve nâfile olmak üzere ikiye ayrılır. Farz ibadetler, yapılmasını Allah Teâlâ'nın Kur'ân-ı Kerim'de emrettiği ibadetler olup onları her mü'minin bizzat ifâ etmesi gerekir. Farzların yerini tutacak başka bir ibadet veya hayır yoktur. İnsanın dünya kadar serveti olsa ve bu servetinin tamamını, kılamadığı iki rekâtlık bir farz için harcasa, Allah Teâlâ affetmedikçe, yine de borcunu ödemiş sayılmaz. Bu sebeple hadisimizde sözü edilen oruç ve namaz, yapmaya mecbur olmadığımız halde, Allah rızâsını kazanmak için fazladan tuttuğumuz (nâfile) oruç ve kıldığımız namazlardır. Peygamber Efendimiz iyi huyun Allah katında çok değerli olduğunu anlatmak için onu nâfile olarak tutulan oruç ve geceleri kılınan nâfile namaz ile bir tutmuştur.

Gece ibadetlerinin en makbûlü, uykunun en tatlı zamanında kalkıp Allah rızâsı için teheccüd namazı kılmaktır. Gündüz ibadetlerinin en makbûlü ise, yazın sıcağına aldırmadan, dili damağı kuruyarak oruç tutmaktır. Nitekim İmâm Mâlik'in Muvatta'ında, hadisimizdeki “gündüz oruç tutan kimse” yerine öğle sıcağında dili damağına yapışarak oruç tutan kimse ifadesi yer almaktadır (Hüsni'l-huluk 6).

Kısaca belirtmek gerekirse, bir kimse insanlarla güzel geçinerek yani onlara iyilik ederek, merhametli davranarak, kibirlenmeyerek, şiddet göstermeyerek, öfkelenmeyerek, zarar vermekten sakınarak, verdikleri sıkıntılara, yaptıkları kötülöklere sabrederek ve güler yüzlü davranarak büyük sevaplar kazanır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyi huy mü'minin en belirgin özelliğidir.
2. Mü'min bu özelliği ile Allah rızâsı için oruç tutup namaz kılan kimseler gibi sevap kazanır.

Peygamberimizin Cennette Kendilerine Köşk Verileceğine Kefil Olduğu Üç Kimse

Ebû Ümâme el-Bâhilî radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Haklı bile olsa çekişip didişmeyen kimseye cennetin kenarında bir köşk verileceğine ben kefilim.

Şakadan bile olsa yalan söylemeyen kimseye cennetin ortasında bir köşk verileceğine kefilim. İyi huylu kimseye de cennetin en yüksek yerinde bir köşk verileceğine kefilim.” (Ebû Dâvûd, Edeb 7. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 58; İbni Mâce, Mukaddime 7)

Hadisi Nasıl Anlamalıyız?

Peygamber Efendimiz önce kötü huylardan ikisine temasla bunların terk edilmesini istemekte ve bu huyları terk edenlere verilecek mükâfattan söz etmekte, sonra da bütün kötü huylardan arınan kimsenin en yüksek dereceye ulaşacağını belirtmektedir.

Kendini haklı, başkasını haksız göstermek için çekişmek ve karşısındakini aşağılamaya çalışmak çirkin bir huy, bir haksızlık, kısacası zulümdür. Doğru bildiği bir hususu karşısındakine mutlaka kabul ettirmek için uğraşmak da doğru değildir. Çünkü karşı taraf kendi bildiğinden vazgeçmemek için direndiği takdirde, tatsız olaylar çıkabilir. Faydadan çok zarar meydana gelebilir.

Kötü huylardan biri de yalan söylemektir. Bize inanan ve güvenen birini yalan söyleyerek aldatmak, ona ihânet etmektir. Yalanın şaka yollu söylenmesi bile çirkindir. İnsanları eğlendirmek için yalan söyleyen kimselerin ne fena bir iş yaptıklarını göstermek için Peygamber Efendimiz: “Yazıklar olsun milleti güldürmek için yalan söyleyen kimseye; yazıklar olsun; yazıklar olsun” buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Edeb 80; Tirmizî, Zühd 10)

İyi huy dediğimiz güzel ahlâk ise, insanın en değerli meziyetidir. Allah Teâlâ Peygamber Efendimiz'in en üstün yanını belirtirken, “Sen en güzel ahlâka sahipsin” (Kalem sûresi, 4) buyurmaktadır. Müslümanlar huyları güzelleştiği ölçüde Allah'a ve Resûlü'ne yaklaşır, onların sevgisine hak kazanırlar.

Kötü huylu kimse, başkalarından önce kendisine yazık eder. Çünkü onun bu hali, kolay kolay iyileşmeyecek belki de ömür boyu kendisinden ayrılmayacak bir hastalıktır. Rivayet edildiğine göre Abdullah İbni Mübârek hazretleri bir yolculuk sırasında kötü huylu bir adamla arkadaş olmuştu. Adamın suyunca gitmeye, dediklerini yapmaya, onu kırmamaya çalıştı. Yolculuk sona erip de kötü huylu arkadaşından ayrılırken, İbni Mübârek, çok değerli bir dostundan ayrılıyormuş gibi ağlamaya başladı. Onun bu haline hayret edenlere şunları söyledi:

Ben bu adama acıdığım için ağlıyorum. Çünkü yolculuk bitti, ben de kendisinden ayrıldım. Fakat onun kötü huyu hâlâ kendisiyle beraber.

Aklı başında bir kimse kendini tanımaya gayret etmeli, kötü huylarını bulup onlardan kurtulmaya çalışmalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan haklı da olsa faydasız münakaşalardan uzak durmalıdır.
2. Şaka yollu bile olsa, yalan söylememelidir.
3. Allah Teâlâ'nın en çok sevdiği kimseler, iyi huylu olanlardır.
4. Bu özelliklere sahip olan kimselere ikrâm olarak cennetin muhtelif yerlerinde saraylar verilecektir.

Kaynak: Riyazüs Salihin, Erkam Yayınları

Hazırlayan: Hayri AYDIN

PEYGAMBERMİZİN EGITIM METODU

Allah resulü bir gün camiye giderken yolda ezan ile dalga geçen yahudi çocuklarını duydu. Aralarından birinin sesi çok güzeldi ve o ezanı ağzını eğip bükerek söylüyor diğerleri de ona gülüyordu.

Bizler olsak ne yapardık bu durumda ?

Şiddet, hakaret...

Allah rasulü yolunu değiştirerek çocukların olduğu yöne doğru yavaşça ilerledi. Yanlarına yaklaştı öncelikle elini kaldırarak selam verdi (bu psikolojide benden size zarar gelmez anlamında)

Ve " Az önce çok güzel bir ses duydum, o sizden mi geldi ? " diye sordu.

Şu inceliğe bakar mısınız...

Çocuk güzel ses deyince sevindi tabi hemen öne atıldı evet ben söyledim dedi. Efendimiz ona senin sesin ne kadar güzeldir öyle. Seni su mescide götürsem oradaki amcalara da söyler misin dedi. Çocuğun gururu okşanmıştı mutlu oldu söylerim ama ben ezanı bilmiyorum ki dedi.

- Olsun ben öğretirim sana dedi Allah rasulü.

Ve o söyledi çocuk tekrarladı bu şekilde ezberledi. Sonra efendimiz elinden tuttu diğer çocuklar ile birlikte mescide gittiler ve Resul yol boyunca onun saçını okşamıştı.

Mescidte okuyunca oradaki sahabeler de güzel övgülerde bulundu çocuğa. Kendini çok iyi hissetmişti çocuk. Efendimiz çocuğa yaklaşarak senin sesin çok güzel ben seni Mekkeye göndersem orada kabeye müezzinlik yapmak ister misin dedi.

Şu insan kazanma sanatına bakar mısınız...

Çocuk farkında bile olmadan müslüman olacak.

Oralarda Kabe de müezzinlik herkesin bildiği bir şey, konuşulan bir şey, çocuk da bunu biliyor, büyük bir şey olduğunu biliyor ve çok hoşuna gidiyor bu durum. Kabul ediyor.

Ve yıllar sonra..

İşte bu çocuk Ebu Mahsure...

Sahabeden, kabe müezzinlerinden Ebu Mahsure...

Daha ne denir ki...

Birçok dersi bir arada veren Allah Rasulünün eğitimdeki ahlaki.

Allahümme Salli Ala Seyyidine Muhammedin ve Ala Ali

Seyyidine Muhammed

Hazırlayan:Ömer Yaşar ÖZKAYA

Altın Çağ

Başlayalım söze biz,
Yüce Rabbin adıyla
Uçalım Altın çağa,
Hayalin kanadıyla.

On beş asır öncesi
Gerçek altın çağ imiş
Çünkü Peygamberimiz
O devirde sağ imiş.

İnsanlar bahtiyarmış
Onu gördüğü için
Dünya bile sevinçten,
Kaynarmış için için.

O gün Medine şehri,
Bir Bayram yaşıyormuş.
Tebrik için çocuklar,
Ev ev dolaşıyormuş.

Her birinin üstünde,
Bayramlık elbisesi.
Hopladıkça geliyor,
Cepten harçlığın sesi.

Uzakta bir köşede,
Bir başka yavru varmış.
Oynayan çocuklara,
İmrenerek bakarmış.

Elbisesi yamalı,
Ayakkabısı yırtık.
Ne bir oyuncacı var,
Ne de cebinde harçlık.

Kimsesizlik ne acı,
Yalnızlık ne de zormuş.
Yoksulluğun sızısı,
Yüreğine oturmuş.

Peygamber efendimiz,
Geçiyormuş oradan.
Geldiğini görünce,
Sokağın bir ucundan.

Çocuklar heyecanla,
O tarafa koşmuşlar.
Bir selam versin diye,
Yanına yanaşmışlar.

Biricik efendimiz,
Sevgiyle gülümsemiş.
Es - Selam Aleyküm,
Diyerek selam vermiş.

Sevinçten uçuyormuş,
Oradaki çocuklar.
Peygamber selamıyla,
Hepsi olmuş bahtiyar.

Bunları hiç görmemiş,
O kederli yavrucak.
Onun düşündüğü hep,
Tatlı bir yüz, bir kucak.

Gözyaşları birikmiş,
Kirpiğinin ucunda.
Sessizce ağlıyormuş,
Gül yüzü avucunda.

Koşarcasına gelip,
Yanı başında durmuş.
Bayram gününde neden,
Ağladığını sormuş.

Çocuk içini çekmiş,
Başını kaldırmadan.
Konuşmaya başlamış,
Sorana aldırmadan.

Babamı hatırladım,
Doya doya ağladım.
Sağ idi geçen bayram,
Şimdi yok canım babam.

Gitti son savaşta,
Peygamberle en başta.
Ve yan yana dövuştü,
Sonunda şehit düştü.

İnsan yetim kalınca,
Elbette ağlar amca.
Bayramlardan bana ne,
Haydi, sen git işine.

Yavrum, demiş Peygamber
Sil gözünün yaşını.
Dinle ne diyeceğim,
Haydi, kaldır başını.

Ben senin baban olsam,
Fatıma kız kardeşin.
Ayşe de annen olsa,
Bu teklife ne dersin.

Bu sözleri duyunca,
Bir tuhaf olmuş çocuk.
Sevinçle çarpmış kalbi,
Gözleri boncuk boncuk.

Üzülerek demiş ki,
Ah! Ben neler söyledim.
Ne olur başışlayın,
Kusurumu efendim.

Giderken beraberce,
Peygamberin evine.
Yürüyormuş yavrucak,
Hep sevine sevine.

Tuttuğu sıcak elin,
Verdiği bahtiyarlık.
Akıyormuş kalbine,
Su gibi ılık ılık.

Öyle çok sevinmiş ki,
Mutluluk yuvasında.
İnanmaz görse gözü,
O hali rüyasında.

Çocuklar hep imrenmiş,
Yetimin o hâline.
Merak edip sormuşlar,
Bu sevince sebep ne?

Yeni esbabındaki,
Harçlığı şıkırdatmış.
Tükenmez sevincini,
Şu sözlerle anlatmış.

Benim de bir babam var,
Eşi bulunmaz baba.
Böyle babası olan,
Sevinmez mi, acaba?

Yüreği şefkat dolu,
Ayşe annem var benim.
Artık mutsuz değilim,
Benim de var sevenim.

Fatıma ablam benim,
Sevgi ile okşadı.
Elbisemi giydirdi,
Saçlarımı taradı.

Bu yüzden sevinçliyim,
Mutluyum dünya kadar.
Var mı şu yeryüzünde?
Benden daha bahtiyar.

O büyük Peygamberin,
Sevdiği şanslı çocuk.
Senin yerinde olsak,
Biz de mutlu olurduk.
Elbette mutlu olur,
Onun sesini duyan.
Gül kokan nefesini,
Doya doya koklayan.

Ah o günler, o günler,
O günler, ne günlermiş.
O günleri görenler,
En mutlu mü'minlermiş

Yazan: Şule DAL Antalya Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni

Yusuf'un Zindanından Mehmet'e Mektup

"Rabbim! Zindan benim için onların beni çağırdığı şeyden daha hayırlıdır?" ayetinde kalakalıyorum Yusuf Suresini okurken. Kıssaların en güzeli ile renk renk kapılar açılıyor önümüze her bir ayette. İfadeler dış etkenler ve iç hakikatler konusunda çarpan etkisi yapıyor. Başından itibaren canlı kurulmuş sahneler ve perdeler arasında dolaşıyoruz. Görünmezlik postuna bürünüp Yusuf'la birlikte geçiyoruz avludan kuyudan pazardan. Yusuf'u kuyuya atan kardeşlerinin kıskançlığını, pazarda satan kervan sahiplerinin açgözlülüğünü izliyoruz. Seçme şansını olmadan kendine biçilen kaderde adım adım ilerleyişine eşlik ediyoruz. Ve varıp saraya giriyoruz nihayet. Sarayda karşımıza çıkanlar başka. İhtiraslarının esiri olmuş, istedikleri herşeyi elde etmeye alışmış, kural koyucuların yuvalandığı mekan saray. Hırsların arenası. Kaderinin en uzun adımını bekliyor sarayda Yusuf'u. Son adım, son sıçrayış. Kurulan yeni sahnede sunaklara takdim edilen kurban yine Yusuf. Kuyuda, atılan; pazarda, satılan Yusuf. Ama zindan başka! Seçenektir zindan; ya denileni yapacak ya zindana atılacak. Sarayda kalmak, saraylı olmak karşısına yerleştirilendir. Seçilendir zindan, özgürce, yiğitçe, mertçe.

Bazı zamanlar zindanını kendi elleriyle örmesi gerekir insanoğlunun. Özgürlüğün ne olduğunu bilmesi ve dayatmalar alanını kendi iradesi ile terketmesi. İktidar sahibi olmak, kendini muktedir zannedenlere rağmen doğruları ile sapsağlam ve dimdik durmaktır. Yanlışta meyletmektense kendi içinde yükselteceği ve içinde emniyette/esenlikte olacağı bir zindan örmeyi yeğ tutmasıdır. İnsanın fitratından uzaklaştığı, kendine yabancılaştığı, muhtaçlıklar(!) arasında boğulmak hissiyatı ile baş başa kaldığı bu çağda zindanlar en güvenli limanlardır belki de.

Hep bir mahrumiyetin ve mahkumiyetin simgesi olmuş 'zindan' kelimesi. Suret değiştirmiş, kimi zaman yalnızlığın, kimi zaman yokluğun, kimi zaman yoksunluğun şekline bürünmüş. Fiziki veya mecazi. Yokluk çeken, yorgunluk çeken, istediğine ulaşamayan, en güçlü ve abartılı ifade ile, kendini 'zindanda' olarak tanımlamış. İsteddiği her şeye ulaşmak hakkına kayıtsız şartsız sahip olduğu öğretisinin dayatıldığı günümüz insanı diğer çağların insanından çok da farklı değil

. Kadim dönemlerde sadece aristokrat kesim değerli olduğu ve istediği her şeye ulaşma-elde etme kuvvetinde olduğu yanılığında idi. Bu günün insanı ise her biri bir küçük tanrı ve ya tanrıça kesilecek kadar özgür,

sınırsız; değerli önemli olma kavramları yerinden edildi, dillere düştü. Dile düşenin kıymeti de düşer halbuki. Değişen şey aristokrasinin, sarayları değil zihinleri ele geçirmiş olması.

İnsan değersizdir, kıymetsizdir demiyoruz kesinlikle. Bilakis! İnsan Allah'ın yarattığı en kıymetli varlıktır. Bu kıymet bizzat yaratıcısı tarafından verilmiştir. Lâkin, bu değeri kendisine kimin verdiği, kıymetinin ne olduğu, nerden geldiği ve ne için verildiği, ne zaman kıymetli olduğu üstüne kafa yormadığında ve idrak edemediğinde tepetaklak dönebilen yine insandır. Verilen kıymetle ve kudretle aleme tanrılık taslamaya kalktığına var olan her türlü düzen alt üst olmakta, her şey ve her madde amacından edilerek -bizzat insanın kendisi de buna dahil- sadece tüketimin bir aracı haline getirmektedir... Yeryüzünde bulunan her şey insanın emrine sunulmakla birlikte hevâ ve hevesini ölçsüzce tatmin etmesi, her aklına geleni yapması için değildir elbette. Hepsinden önce kendisinin de bir yaratılmış olduğu gerçeğini aklında canlı tutarak, bir yaratıcı tarafından var kılınmak bağlamında bütün eşya(şeyler) ile denkliği, varlık sahnesine üstün kılınmak noktasında yeğ tutulmasına sebebin ne olduğu meselesini kaçırmaması gerekmektedir.

Tüm varlığın emrine sunulduğu insanoğlu, köleleştirmeye o kadar alıştı ki en nihayetinde kendini de kendine köle etme açmazına düştü. Bu günümüz insanının içine düştüğü bir çukur değil. Varlığının farkına varmaya başladığı andan itibaren ki ilk hataya kadar gider (burada günah kelimesinden özellikle kaçınıyorum) insan sınırlarını deneme ve sahip olduğunun ötesini yoklama arayışına girdi. Sahip olduğu şeyler, ihtiyaç gördüğü şeyleri karşılamak hususunda tatmin etmediğinde farklı yollar denedi. İhtiyaçları onun zayıf noktası idi. Hem gösterdiği çabanın hem de ihtiyaçtan kurtulmanın verdiği hazzı tanıdı. O kadar odaklandı ki ihtiyaç duymakla ihtiyaç görmek arasındaki derin uçurumu kaçırdı. Muhtaçlığı neticelendiğinde de hazz almak duygusunu beslemek amacı ile çabaları çırpınmaları sürdürmeye devam etti. Artık, varlığını sürdürmek dairesinden çıktı ve hazz peşinde koşmaların telaşına kapıldı. Yani doyumsuzluğunu doyurmak gayretine daldı. İştahını zapt edemediği bu ândan itibaren ziyana düşmeye başladı. Ya hırsın, ya hevesin, ya ihtirasın yahut şehvetin peşinde zayı oldu. Haddini tanımayan insan için iki ihtimal var önünde; ziyanda olduğunun idrakine varan geri dönerken varamayan çukurların dibine doğru yuvarlanışını sürdürür. Sınırlarını zorlayan, çiğneyen, aşan insan için iki ihtimal: farkındalığı uyanan, bilincini açık hale getiren geri dönerken; diğer tarafta uyumaya devam eden gözü kapalı dalışlarını sürdürüyor. Tâ ki denizin dibinde iki büklüm kalıp alemlere ibretlik bir hale gelinceye kadar.

İki ihtimal daha var: Farkındalığı hep canlı olan sınırlarından razı olan insan veya sınırlarını zorlasa da aşamayan insan. Zindan burada örülmeye başlıyor! Birincisi kendi zindanını kendisi örerken diğeri kendini zindanda addediyor. İlkinin ışığı içinde olduğu için dört duvar arasında kalmak onu yormazken veya mahrum etmezken diğeri en koyu karanlıkları tasvir edip duruyor. İkinci ihtimalde kalan uzandığı şeye erebilseydi eğer güneşi de avuçlarında tutacaktı, eremediği o vaktin hasretiyle ağıtlar yakıyor. Hep bir mahrumiyet ve isyan türküsü düşürüyor dilleri.

Zindanını kendi örmeye razı gelen insan ise 'güneş sağ eline ay sol eline verilse bile' hakkı olandan ve mesuliyeti olandan öteye geçmeyeceğini ilan ediyor. Tam bu noktada Rasulullah'ın 'kardeşim Yusuf' ifadesi de yankı bulmuş oluyor.

Zira; kolayca kaçmamak, teslim olmamak, hevâ heves, arzu, ihtiras ve macera peşinde olmamak; zoru tercih etmek mukabilinde mahrum olmaya razı gelmek hususunda tüm peygamberler aynı tavrı sergilemektedir. Bununla birlikte Hz. Yusuf'un ve Rasulullah'ın duruşunun, reddedilmesi imkansız(!) teklifler karşısında tereddütsüz red cevabında birleştiğini görüyoruz. İkisinin de "Rabbim zindan benim için onların beni çağırdığı şeyden daha hayırlıdır" ifadesini yükselttiklerine şahit oluyoruz. Yükselttikleri bu ses hakkın sesi olarak yankı buluyor. Ve hakk olan yerini buluyor.

Çağırın ve çağırdıkları şey, dahili de olabilir harici de, yani kişinin kendi nefisinden benliğinden de olabilir dışardan bir ses te. Fark etmeksizin hakkın dışında kalan, rızaya uygun gelmeyen her bir şeye 'hayır' cevabı verilebiliyor demek ki. İşte insanın peşinde çukurlara yuvarlandığı kuvvet ve kudret bu 'hayır' kelimesinde düğümleniyor. Yücelere ulaştırın yola sahip olmak imkanı ile değil terk etmek iradesi ile önüne seriliyor insanın. Dayatılanı terk etmek, yanlışı terk etmek, hırsları terk etmek, ihtirasları terk etmek; karşılığında hakka sahip çıkmak, doğruyu savunmak, azme sarılmak, güzelden yana durmak açıyor kapıların kilidini. Yusuf Aleyhisselam kendine yapılan 'saraylı olmak' teklifine evet deseydi aç nefislerin sofrasında meze olacaktı. O zindanın kapısının kilidini açtı ve saray nasıl kurulur öğretti. Kire, çamura, pisliğe bulaşmadan yükselmenin yolunu gösterdi. Yükselmeyi ihtiyaç görmedi hiç bir zaman. Onun ihtiyaç duyduğu temiz bir hayattı. Rasulullah kendisine yapılan 'devlet olmak' teklifine evet deseydi açgözlülerin ihtiras sofrasında harcanacaktı. O yoksunluğun yokluğun kapısını açtı. Mekke'lilerin sürdüğü çöl yollarından miraca nasıl yükselinir, Hakkın yanına nasıl varılır öğretti. Yanında terk etmek iradesini talim ettiren, fahşadan ve kötülükten, çirkinlikten ve zulümden alıkoyan namaz müjdesi ile döndü. Cihana, devlet nasıl kurulur nasıl devletli olunur öğretti.

Zindandan Mehmet'e Mektup yollayan üstadı da anmadan zindan bahsini kapatmayalım;

**Ana rahmi zâhir, şu bizim koğuş;
Karanlığında nur, yeniden doğuş...
Sesler duymaktayım: Davran ve boğuş!
Sen bir devsin, yükü ağırdır devin!
Kalk ayağa, dimdik doğrul ve sevin!
Mehmed'im, sevinin, başlar yüksekte!
Ölsek de sevinin, eve dönsek de!
Sanma bu tekerlek kalır tümsekte!
Yarın, elbet bizim, elbet bizimdir!
Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir!**

Selam olsun zindanını kendi elleriyle örebilen ve özgür kalabilenlere.

Kur'an'da Evrensel Ahlak ilkeleri

Kur'an en son indirilen ilahi hitap ve kitaptır. Bu yüzden mesajı da evrenseldir. Ayetlerin bir kısmının belli nüzul sebepleri olmasına rağmen, ifadelerin ekserisinin umumi mesajları içermesi, insan fitratına uygun hükümleri taşıması, her şeyi akla havale etmesi, ayetlerinde "ey insanlar" hitabını kullanması onun evrenselliğinin delillerindendir. Nitekim her milletten insanların İslam'ı kolaylıkla kabul edebilmesi de bu evrenselliğin canlı şahididir.

Cenab-ı Hak insanı bir sınava tabi tutmak için bu dünyaya gönderdiğinden dolayı insanın fitratına hem iyilik, hem de kötülük yapma kabiliyetini yerleştirmiştir. Yani insanda iyi ahlakın tohumları da, kötü ahlakın tohumları da var. (Şems, 91/8) Kur'an-ı Kerim iyi ahlakın, ya da kötü ahlakın neler olduğunu tespit etmeyi sadece insanın aklına bırakmamıştır. Çünkü akıl da istikameti bulması gereken bir kuvvedir. İnsan o kadar kompleks bir yapıya sahiptir ki, bütün duyguların birbirleriyle alakası vardır. Hepsinin ötesinde ise insanın iyi ya da kötü ahlaka yönelmesini sağlayacak olan özgür bir iradesi vardır. Kur'an insanların hem dünya, hem de ahiret mutluluklarını sağlamak maksadıyla iyi ve kötü ahlak prensiplerini ortaya koymuştur. Buna uyup uymama da ise serbest bırakılmıştır. Ancak Kur'an insanların dünya ve ahiret mutluluklarını sağlamak amacıyla geldiği için, insanları hep iyi ahlak ilkelerine uymaya teşvik etmiştir. Çünkü insanın mutluluğu buna bağlıdır. İnsan iyi ahlaklı olması, kendisini, ailesini ve toplumu mutsuz edecek olan kötü ahlak ilkelerinden uzaklaşması, iyiyi elde ederek mutlu olması için de, inanç ve sevgi gibi temel esasları belirlemiştir. Bunlar, Kur'an ahlakının kaynağını oluşturuyor. Bunun sonucunda ise iki dünya mutluluğu meyvesi karşımıza çıkıyor. Bu iki kaynak, ahlakın evrensel kaynağı olarak kabul edilen, "kendine yapılmasını istemediğin bir davranışı, sen de başkalarına yapma" ilkesinin de aslında teoriden pratiğe geçmesini sağlıyor. Acaba insan niçin kendisine yapılmasını istemediği bir davranışı başkasına yapmayacak? Eğer kendisini bundan alıkoyacak bir manevi güç yoksa, bu ilke teoride kalır. Halbuki hadis-i şeriflere aynı ilke iman şartına bağlanıyor. O halde insanın kendisine yapılmasını istemediği bir davranışı başkasına yaparsa imanı kemale ermemiş demektir. İman, Allah'a, ahiret gününe ve diğer iman esaslarına iman etmeyi içine alıyor. Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda güzel ahlak ilkelerini uygulamanın Allah sevgisiyle ilişkisini görürüz. Cahiliye döneminde Allah'a inandıklarını söyleyen ama elleriyle taştan, yiyecekten yaptıkları putları Allah'a ortak koşan, Kur'an'ın ifadesiyle putları "Allah'ı sever gibi seven" bir topluluk vardı. (Bakara,2/165.) Cahiliye toplumunda görülen toplumun huzurunu bozan zulüm, gösteriş, zina, içki, kız çocuklarını diri diri öldürmek gibi ahlaksızlık ve cinayetlerin altında hep Allah sevgisi yerine ikame edilen put sevgisi vardı. Çünkü putlar Kur'an'ın ifadeleriyle onlara ne zarar verebilirlerdi, ne de menfaat. Yaptıkları kötülükleri cezalandıracak, iyilik yaptıklarında mükafatlandırarak, seven, şefkat eden ve adaletli olan bir Allah inancı yoktu. Bu yüzden toplum büyük bir kaos içindeydi. Ama Kur'an önce onları tevhide çağırdı.

Sonra da "müminlerin Allahsevgisinin, müşriklerin putlarına olan sevgisinden çok fazla" (Bakara, 2/165.) olduğunu beyan etti.

Böylece tevhid inancı ile birlikte Kur'an Allah sevgisini merkeze aldı.

Sevgi üzerine kurulu ahlaklı bir toplum oluşturmayı hedefledi. Şirki bırakan, bir tek Allah'a inanan insanlar, Allah'ın kendilerini sevdiği, kendilerinin de Allah'ı sevdiği, aynı zamanda birbirlerini seven insanlardır. Zaten Kur'an'ın istediği toplum da Allah'ı seven, Allah'ın da kendilerini sevdiği, birbirlerini seven insanların oluşturduğu bir toplumdur. "Ey iman edenler, sizden kim dininden dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve kendisini seven, müminlere karşı alçak gönüllü, şefkatli, kafirlere karşı onurlu, zorlu bir toplum getirecektir." (Maide, 5/54) ayeti de bunun delilini oluşturmaktadır. Putları seven ve putlar için birbirlerini seven insanlar, aslında kendi bencilliklerine ve menfaatlerine, çıkarlarına kılıf geçiren insanlardı. Ve bu sevgi onları kin, düşmanlık, tecavüz, zina, içki, kumar gibi fertlerin, ailelerin ve toplumun huzurunu bozacak davranışlara sevk etmişti. Cahiliye şiirlerinde bütün ahlaksızlık türlerinin övülmesi bunun delilini teşkil ediyor. Kur'an ise, tek Allah inancı, Allah sevgisi ve bunlara bağlı olarak insan sevgisi ve şefkatini merkeze aldı. Bu toplumun huzurunu bozan olumsuz ilkelerini kısa bir süre içinde değiştirdi.

Kur'an-ı Kerim, bir taraftan insanları iman etmeye davet ederken, diğer taraftan Allah'ı sevmeye davet ediliyor. Aynı zamanda Allah tarafından sevmek için de güzel ahlaktan yana tavır alınmasını istiyor. Cenab-ı Hakkın, müttakileri, muhsin olanları, sabırlı, adaletli olanları, tövbe ve tevekkül edenleri seveceğini bildirmesi, güzel ahlak prensiplerinde Allah inancının ve onun sevgisini kazanmanın en önemli bir vasıta olduğunu gösteriyor. Yine Cenab-ı Hakkın kafirleri, zalimleri, müfsidleri, haddini aşanları, israf edenleri, hainleri, kibirli ve gururlu insanları sevmeyeceğini bildirmesi de, kötü ahlak ilkelerinden uzaklaşmada Allah inancının ve sevgisinin oynadığı rolü gösteriyor. (Bu konudaki ayetler ve ayrıntılı açıklamalar için bkz: Yargıcı, Atilla, Kur'an'ın Önerdiği İdeal İnsan Modelinin Oluşmasında Sevginin Rolü, yayınlanmamış doktora tezi, Ankara 2002, s. 101-162)

İnsanın güzel ahlak ilkelerini uygulamasını sağlamada Allah inancı ve sevgisi ile birlikte ahiret inancı da önemli bir rol oynuyor. Kur'an-ı Kerim'in dört ana konusundan birisi de ahiret inancıdır. Kur'an'a göre insan öldükten sonra tekrar diriltilecek, Allah huzurunda toplanacak ve dünyadaki hayatının hesabını verecektir. Bu hesap, insanın dünya sınavında başarılı olup olmadığını gösterecek olan bir hesaptır. Hesap vermenin sonunda, insan mükafat ve ihsan için cennete, ya da ceza çekmek için cehenneme gönderilecektir. Bu durumda ahiret inancı insanı Allah'a hakkıyla kulluk yapmaya, bu da emirleri yapıp yasaklardan kaçınmaya teşvik ediyor. Emirleri yapıp yasaklardan kaçınan bir insan ise, Allah tarafından sevilen bir insan olmakla birlikte toplum tarafından da sevilen bir insan konumuna yükselir. Kur'an'da bildirilen ve inanç ve sevgi ile bağlantılı olan ahlak ilkeleri de teoride kalmamış, Hz. Muhammed (s.a.v.) bu ahlakın yaşayan bir timsali olmuştur. Kur'an'da peygamberimiz (s.av.)'in, "büyük bir ahlak üzere olduğu"nun (Kalem, 68/4) beyan edilmesi de, onun Kur'an ahlakına sahip olduğu gösteriyor. Kur'an'ın inanç, sevgi ve şefkat odaklı ahlak kodları bütün insanların gerçek iyiyi bulmalarını, mutlu olmalarını sağlayacak kodlardır.

Edebe İle İlgili Güzel Sözler

Hazırlayan : Ömür Ersin AVCI

Edebe yahu !
Edebe, emirden üstündür !

Edebe haddini bilmektir...
Edebe, aklın suretidir. Hz. Ali

Edebe, ilimden önce gelir. Hz. Ömer
Edebe, mirasın hayırlısıdır. Hz. Ömer

Şeytanın katili edeptir. Hz. Mevlana
Edebe, haddini bilmektir. Ahmet Hulûsi

En güzel edebe, güzel ahlaktır. Hz. Ali
Edebe, kâmil mü'minin ruhudur, mayasıdır.

Edebe kişinin gönül aynasıdır. Hz. Mevlana
Utancı giden kimsenin kalbi ölür. Hz. Ömer

Kişinin edebi, altından daha iyidir. Hz. Ali
Edebe ile yapılan hiçbir şeyden zarar gelmez.

Takvası azalan kişinin hayâsı azalır. Hz. Ömer
Edebe bir damladır, damladı mı yok olur. Hz. Ali

İnsanla hayvan arasındaki fark edeptir. Mevlana
Edep...Müslümanın en aziz duygusu...Necip Fazıl

Bir kadın edepten daha güzel elbise giymemiştir.
Erkeğin süsü edep, kadının süsü de altındır. Hz. Ali

Bir erkek edepten daha güzel bir servet edinmemiştir.
Edep, edepsizliğe tahammül etme sanatıdır. Atakan Korkmaz

Edep sahibi, yediği tokadın sahibini aramaz, sebebini arar.
Edepsizliğin başladığı yerde, edebiyat biter. M. Akif Ersoy

Edep bir taç imiş nuru Hüdadan.Giy o tacı, emin ol her beladan.
İnsanlık adabını, ilimden evvel, öğrenmek lâzımdır. İmâm Malik

Güzeli güzel yapan 'edep'tir, edep ise güzeli sevmeye sebeptir.
İnsanlar edebe, ilimden daha çok muhtaçtır. Abdullah Bin Menzil

Edepli edebinden susar, edepsiz ben susturdum zanneder. Mevlana
Edep, tecrübe ile (yani bizzat yaşanarak) kazanılır. İmam Maverdi

Edep döküntüleri, altın döküntülerinden daha hayırlıdır. Hz. Osman
Sükut, incelik,edep ve zarafet insanı her gittiği yerde sultan yapar

Giyimde edep, ahlaksız olanın gözlerinden korunmak için bir kalkandır
Bir kültür halidir edep; nazik bir vakarı ve mükemmel bir insanlığı içerir.

Edepsiz yalnız kendine fenalık etmedi. Ateşini belki bütün etrafa yaydı. Mevlâna
Giyimde edep, ahlaksız olanın gözlerinden korunmak için bir kalkandır, unutmayın.

İnsanın ilim ve edebi, en büyük varlığıdır. Eskimez, çürümez, kaybolmaz. Mevlana
Edep bu dünyadaki en güzel enstrümandır. Lakin ne yazık ki her insan nota bilmez.

Edepsiz yalnız kendine fenalık etmedi. Ateşini belki bütün etrafa yaydı. Mevlâna
Himayen altındakilere iyilik yapmak istersen, onlara terbiye ve edep öğret. Hz. Ali

Her şeyin bir hizmet edicisi vardır. Dinin hizmet edicisi de edeptir. Abdullah Nibbaci

Edebim el vermez edepsizlik edene. Susmak en güzel cevap, edebi elden gidene...

Yunus Emre

Edep hududa riayet etmektir. En büyük edep, İlâhî hududu muhafaza...Necip Fazıl Kısakürek

Sünnet-i seniyye, edeptir. Hiçbir meselesi yoktur ki, altında bir nur, bir edep bulunmasın!

Her şey, çok olunca ucuzlar. Edep bunun aksinedir, o çoğaldıkça değeri artar. Kazım Taşkent

İlim meclisine girdim, kıldım talep, ilim tâ gerilerde kaldı, illâ edep illâ edep. Ziya Paşa

Ulu kişi, ârif bir insan, Rabbine karşı edebini bıraktı mı mutlaka helâk olur. Yahya b. Muaz

Edeb, hadlere riayet demektir, en büyük edep de İlâhî hududu muhafaza etmek.

Necip Fazıl Kısakürek

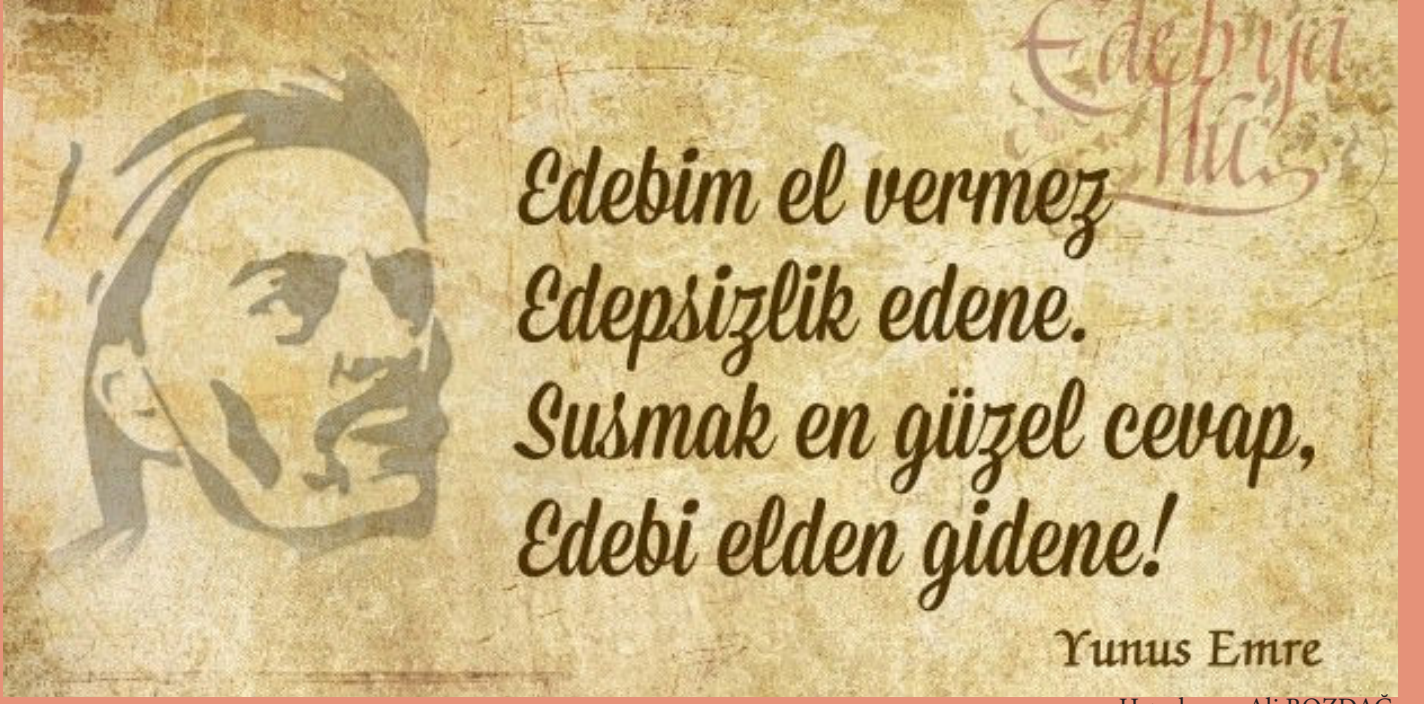
Gezdim Halep ile Şam'ı, eyledim ilmi talep, meğer ilim bir hiç imiş illa edep illa edep. Yunus Emre

Ey Müslüman, edep nedir diye sorarsan bil ki edep, her edepsizin edepsizliğine katlanmaktır. Mevlâna

İnsanoğlunun edepten nasibi yoksa insan değildir. İnsan ile hayvan arasını ayıran edeptir. Şemsi Tebrizi

Edep, bireysel ve sosyal hayatta akıllılık, usluluk, hâl ve tavrın iyiliği; hayâ, utanma, zerafet, nezaket, güzel ahlak, sonradan kazanılmış olan terbiye anlamına gelir..

Hazırlayan: Ali BOZDAĞ

EN GÜZEL EDEP SÖZLERİ

- Utancı giden kimsenin kalbi ölür.
- Edep döküntüleri, altın döküntülerinden daha hayırlıdır.
- Arifin edebi, her edebın üstündedir. Çünkü manevi bilgisi onun kalbini terbiye eder.
- Edep dili tutmak, korumak, nefsi küçültmek, kalbi temizlemektir.
- Edep senden üstün olana hürmet etmek, senden aşağı olana şefkat etmek, dengin olanlarla da güzel geçinmektir.
- Edep konuştuğun zaman dilini korumaktır; yalnız kaldığın zaman da kalbini korumaktır.
- Her şeyin bir hizmet edicisi vardır. Dinin hizmet edicisi de edeptir.
- İnsanla hayvan arasındaki fark edeptir.
- Utanma insanın ruhunda asıldır. İnsanı insan olarak muhafaza eden de budur.
- Dünya gecesinin aydınlatacak şemâların en güzeli ve parlağı: Edeptir.
- İnsanın ilim ve edebi, en büyük varlığıdır. Eskimez, çürümez, kaybolmaz.
- Edep, tecrübe ile (yani bizzat yaşanarak) kazanılır.
- İnsana, fâidesiz çok bilgidenden ziyâde, edep ve yüksek terbiye lâzımdır.
- Ayıp ve kabahatten korkmayan ile düşüp kalkmak, kıyamet gününde insana utanç verir.
- Çocuğunuzun yedi yıl oyun oynamasına müsade ediniz ve yedi yıl ona yaşam edebini öğretiniz.
- İnsana faidesiz çok bilgidenden ziyâde, edep ve yüksek terbiye lâzımdır.
- Edep öyle birkaç günde belli olmaz, İnsan öldüğü ana kadar edep göstermelidir.
- Allah'tan edebe muvaffak olmayı dileyelim Edebi olmayan kimse Allah'ın lütfundan mahrumdur.
- Edep, aklın tercümanıdır Bunun manası şudur: Herkes akli kadar edepli olur Edebi kıt, ahlâkı bozuk olana hakiki manada akıllı denmez.
- Edep, dinin gerçeklerini bilmedeki ince anlayış, dünyanın geçici ve aldatıcı zevklerine aldanmadan Allah'ı hatırlatan bilgiler edinmek için yapılan eğitimidir.

- Her kim edepten mahrum kaldı, cümle hayırlardan mahrum kaldı.
- İlim meclisine girdim, kıldım talep, İlim tâ gerilerde kaldı, illâ edep illâ edep.
- Edep insan için güzel elbise menzilesindedir.
- Kişi kendisini ve sevdiklerini ateşten korumak istiyor ise edebi öğrensin, edebi öğretsin.
- Ahlakın en mükemmeli, edebin en üstünü, Din'de edeptir. Dinde yücelmek, Allah'ın emirlerine itaat edip, peygamberimizin edeplerini bilmek ve uymak ile mümkündür.
- En insani davranış, bir insanın utanılacak duruma düşmesini önlemektir.
- Edep, bir insanda iyi ve güzel huyların tamamının meydana geldiğinin görülmesidir.
- Gezdim Halep ile Şamı, Eyledim ilmi talep, Meğer ilim bir hiç imiş, İllâ edep illâ edep.
- İlim ve bilginin yüceliği edep ile anlaşılır. Davranışlar, ilim ve irfan ile kabul görür ve insan, güzel edep ve ahlakı ile dünya ve ukba muradına ulaşır.
- Her şey, çoğaldıkça ucuzlar. Edeb bunun aksinedir; o çoğaldıkça değeri artar.
- Edep, kendisinden yükseğini çok görmemek, kendisinden aşağısını da hor görmektir.
- Edebin en alt derecesi, bir kimsenin, cehâletini sezdiği yerde durup onu gidermesidir.
- Evlâdına edeb öğretmeyen, düşmanlarını sevindirir.
- Edep, insanı her türlü hatadan koruyan bilgi ve prensiplere sahip olmaktır.
- Edeb, nefsi gerektiği şekilde terbiye etmek ve güzel ahlâk ile süslemektir.
- Şeytan, ALLAH'IN huzurundan, edeb ve ahlakı terk ettiği için kovulmuştur.
- Edeb ve ahlak dışı davranışlar, feyzi keser, sahibini de sultanın gönlünden uzaklaştırır.
- Sohbet bir cesettir. Edeb ve ahlak ise, o cesedin akli ve ruhudur.
- Sünneti tatbik etmek için de, edebi ve ahlakı korumak lazımdır.
- Sünnet ve hadisle edeb lenip ahlaklanmayan, ayet ve Kur'anla edeb lenip ahlaklanamaz.
- Ahlakın en mükemmeli, edebin en üstünü, Din'de edeptir. Dinde yücelmek, Allah'ın emirlerine itaat edip, peygamberimizin edeplerini bilmek ve uymak ile mümkündür.
- Edeb hudûda, sınırlara riâyet etmek onu taşmamaktır. En büyük edeb ise ilâhi hudûdu muhâfazadır, gözetmektir.
- Ayıp ve kabahatten korkmayan ile düşüp kalkmak, kıyamet gününde insana utanç verir.
- Edep, bir insanda iyi ve güzel huyların tamamının meydana geldiğinin görülmesidir.

Ahlâk olmayan yerde, kanun bir şey yapamaz.
 Ahlak duygumuz, ihtiraslarımızı kontrol eder.
 Ahlâk, insanla beraber ve onun içinde doğar.
 Sakın ahlâk kurallarını çiğnemeyin; çünkü öcünü çabuk alır.

Ahlâk, cemiyetin temelidir.

Ahlâk güzelliği, beden güzelliğinden daha hayırlı ve daha devamlıdır.

Güzel ahlâk, en güzel bir dosttur.

Kültürlü insanların ahlâk çıkmazlarında yardımcı olmak, kültürsüzlere yardımcı olmaktan daha güçtür.

İnsanların en hayırlısı, ahlakî güzel olanıdır.

Her binanın bir temeli var, İslam binasının temeli de güzel ahlâktır.

Güzel ahlak, dostluğu sağlamlaştırır.

Kişinin büyüklüğü takvası ile üstünlüğü dindarlığı ile ve şahsiyeti de güzel ahlakîyedir.

İktisat geçimin, güzel ahlâk da dinin yarısıdır.

Güneşin buzu eritmesi gibi, güzel ahlak da günahları eritir.

Üstünlüğün en büyüğü, güzel ahlâktır.

Ahlak esasen toplumu çöküntüden kurtaracak ve toplumun muhafazasını sağlayacak bir araçtır.

İnsanlarla iyi geçin, güzel ahlâk ile muhatap ol.

Memleketler parasızlıktan değil, ahlaksızlıktan çökerler.

Yoldaşların en iyisi güzel ahlâktır, arkadaşların en iyisi akıldır, edep ve terbiye, en iyi mirastır ve kendini beğenmekten daha büyük gerilik ve cahillik olamaz.

Ahlakî güzel olan insan her yaşta güzeldir.

Ahlâk; insan nefsinde yerleşen öyle bir melekedir ki fiiller, hiçbir fikri zorlama olmaksızın, düşünüp taşınmadan bu meleke sayesinde kolaylık ve rahatlıkla ortaya çıkar.

İnsanlara verilen şeylerden en hayırlısı, güzel ahlaktır.

Bir insan için Allah'ın en büyük ihsanı iyi ahlâktır. Güzel bir yüz ya da nazlı bir davranış bile, kalp kötüyse fena ahlakî gizleyemez.

“Bilgide öncü, ahlakta öncü”

Antalya Anadolu İmam Hatip Lisesi

Fen ve Sosyal

Bilimler

Proje Okulu

**Tercih Kodu:
24668**

**Seçkin Öğretmen Kadrosu • Pansiyon İmkani • Burs İmkani
Üniversiteler ile Akademik İş Birliği • Öğrenci Koçluğu
Akademik Danışma Kurulu • TÜBİTAK, AB ve ERASMUS Uygulamaları**

**Adres: Kızıllık Mah. 2773 Sk.
No: 36 Muratpaşa/ANTALYA**

**Tel : (0242) 325 12 50
Fax : (0242) 326 31 03**

www.antalyaaihl.meb.k12.tr